

ὅτι ἂν ἐπερωτήσω σε, ὅσον ἦτιον ἀπὸ Τιτίου δυνήθῳ λαβεῖν, καὶ μηδὲν ἰσχύσω λαβεῖν ἀπὸ Τιτίου, σὺ τὸ πᾶν χρεωστέεις. ἐν γὰρ τῷ ζ'. διγ. τοῦ β'. τιτ. τοῦ μς'. βιβ. ἡτοι τοῦ δ'. τιτ. τοῦ κς'. βιβ. λέγεται, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπερωτήσις οὐκ ἔστι νοβατίων. [Sch. b. III. 317.]

ὅσον ἂν ἦτιον — δυνήθῳ λαβεῖν] Ἐρωτήσις. Ἄρα κἂν μηδὲν δυνήθῳ ἐκ σοῦ λαβεῖν, δύναμαι εἰς ὀλοκλήρον κατὰ Πέτρον κινεῖν; Στέφανος. Καὶ πάνυ· καὶ τοῦτο φησὶν ἰδικῶς ὁ Γάιος ἐν τῷ ν'. τῶν διγ. βιβ. τιτ. ις'. διγ. γν'. ἦτοι βιβ. β'. τιτ. β'. [Sch. c. III. 317.]

οὐκ ἐλευθεροῦται Πέτρος] Τοῦ αὐτοῦ. Οὐτε γὰρ ἔσται δύο θέοι προμιττένδι σὺ καὶ Πέτρος, ἵνα σὺν αἰδῶν ὁ ἐπερωτήσις καθ' ὃν βουλομαι τρόπον κινεῖν εἰς ὀλοκλήρον, ἀλλὰ δοκεῖ Πέτρος ὑπὸ αἰρέσει ἐπερωτηθῆναι τὴν, ἂν μὴ δυνήθῃ Τίτιος ποιῆσαι τὸ ἱκανόν· καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα οὐκ ἐλευθεροῦται Πέτρος ἐναχθέντος σοῦ τοῦ Τιτίου, ἐπειδὴ ἀδηλόν ἐστι, εἰ ἄρα, μὴ δυναμένου σοῦ ποιῆσαι τὸ ἱκανόν, μέλλει Πέτρος χρεωστέειν. καὶ καταβύλλοντός σου τὸ πᾶν χρέος ἐλευθεροῦται ὁ Πέτρος· αὐτὸς γὰρ τὴν ἀρχὴν οὐτε κατέχειται, τῆς ἐν τῇ ἐπερωτήσει προκειμένης αἰρέσεως ἐξασθενούσης· εἶπον γὰρ, ὅτι δοκεῖ ὑπὸ αἰρέσει ἐπερωτηθῆναι τὴν, ἂν μὴ δύναται Τίτιος ποιῆσαι τὸ ἱκανόν. ἀλλ' οὐτε μῆτιρ ἐναχθέντος σοῦ δύναται Πέτρος ἐνάχσθαι· εἰ μὴ γὰρ ἀκριβοτέτερα πρότερον γένηται ζήσεις, εἰ ἄρα δύναται Τίτιος ὁ πρωτίτενος ποιῆσαι τὸ ἱκανόν, οὐκ ἄλλως ἐνάχεται Πέτρος. οὕτως ὁ Παπῖανος ἐν τῷ με. τῶν διγ. βιβ. τιτ. α'. διγ. οἰς'. φησὶν. Ἐρωτήσις. Εἶπας, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἐλευθεροῦται Πέτρος ἐκ τῆς κατὰ Τίτιον προκατάρξεως, ἐπειδὴ μὴ εἰσι δύο θέοι προμιττένδι. ἄρα δὲ εἰ ἦσαν, ἐλευθεροῦται ὁ ἕτερος ἐκ τῆς [κατὰ] τοῦ ἕτερου προκατάρξεως; Στέφανος. Τὸ μὲν παλαιόν ἡλευθεροῦτο^{p)}· σήμερον δὲ οὐκ ἐλευθεροῦται θάτερος αὐτῶν διὰ τῆς κατὰ τοῦ ἕτερου προκατάρξεως, ὡςπερ οὖν οὐτε ὁ μανδάτωρ, οὐτε ὁ ἐγγυητής διὰ τῆς κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ ἢ τῆς κατὰ τοῦ μανδάτορος προκατάρξεως, ὡς ἀνήκεται βιβ. η'. τοῦ κώδικος ὑπὸ τὸν μ. τοῦ βιβ. τιτ. ἐν τῇ κγ'. τοῦ τιτ. διατ. ἦτοι βιβ. κς'. τιτ. α'. κεφ. κγ'. εἰ καὶ σήμερον οὐκ ἂν δύναται ὁ κρεδῖτωρ πρότερον κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ, ἢ τοῦ ἀντιφωνητοῦ, ἢ κατὰ τοῦ μανδάτορος κινήσει, ἀλλ' ἀνάγκη ἔχει πρότερον κατὰ τοῦ πρωτοτύπου παρόντος δηλονότι χωρήσει· καὶ εἰ μὴ δυνήθῃ παρ' αὐτοῦ παθεῖν τὸ ἱκανόν, τότε χωρεῖ κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ, ἢ ἀντιφωνητοῦ, ἢ μανδάτορος. ἐν ᾧ δὲ ἄπειται ὁ πρωτότυπος, κινεῖ μὲν ὁ κρεδῖτωρ κατὰ τοῦ ἐγγυητοῦ, ἢ ἀντιφωνητοῦ, ἢ μανδάτορος· καὶ λοιπὸν ὁ δικαστής χρόνον ὁρίζει ἥτιον, οὐ ἐντός εἰ μὴ παραγένηται ὁ πρωτότυπος, ἀνάγκη τὸν ἐγγυητήν, ἢ ἀντιφωνητήν, ἢ μανδάτορα τὴν δικὴν ἀγωνίζεσθαι καὶ τὸ ἱκανόν ποιεῖν τῷ κρεδῖτορι, τῶν κατὰ τοῦ πρωτοτύπου ἀγωνῶν ἐκχωρουμένων αὐτῷ. οὕτω φησὶν ἡ δ'. τῶν μετὰ τὸν κώδικα^{pp)} νεωρῶν διατάξεις, ἧγουν βιβ. κς'. τιτ. β'. ἐξ ἀρχῆς. [Sch. d. III. 317. sq.]

Νομίζω, ὃ διδάσκαλε Στέφανε, καὶ σήμερον ἐλευθεροῦσθαι θάτερον ἐκ τῆς κατὰ τοῦ ἕτερου προκατάρξεως, καθὼς καὶ σὺ συνομολογεῖς ἔχειν κατὰ τὸ παλαιόν, καὶ ὡςπερ δείκνυται ἐκ διαφόρων διγεστων· καὶ τὴν διατάξιν ἦτοι τὴν δ. νεωρῶν Ἰουστινιανοῦ τὴν κειμένην ἐν τῷ β'. τιτ. τοῦ κς'. βιβ. μὴ χροῖαν ἔχειν ἐπὶ τῶν δύο θέων προμιττέντων, ἢ καινίζειν τὰ κατ' αὐτούς, ἀλλ' ἐπὶ ἐγγυητῶν καὶ μανδατορῶν, καὶ ἀντιφωνητῶν, καθὼς ἐξ αὐτῆς παρίσταται τῷ ἀναγινώσκοντι, οὗς καὶ παρενθῆκας κελῶς ὀνομάζει. οἱ δὲ δύο θέοι προμιττένδοι οὐκ εἰσὶν παρενθῆκαι, ἀλλὰ πρωτότυποι, καὶ ὁ καθεὶς ἐνδυνάμως πρῶτον ἔλκεται. [Sch. d. III. 318.]

Ἀλλὰ καὶ γὰρ νομίζω μὴ προσχεῖν ὄλως σε τῇ παραπομπῇ τοῦ α'. τιτ. τοῦ κς'. βιβ. εἰς ἣν ὁ σοφώτατος τῷ ὄντι παρέπεμψε Στέφανος· καὶ διὰ τοῦτο μὴ καλῶς αἰτιώσασθαι τὸν διδάσκαλον. [Sch. d. III. 318.]

σοὶ περὶ μόνων τῶν πέντε ἐναγάγω] Οὐ μὴν δὲ καὶ Πέτρω περὶ τῶν αὐτῶν, κἂν εὐπορεῖς, κἂν ἀπορήσεις· ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προκατάρξεως ἀπορος^{q)} ἦς, εἶδει με ἀγροπνησῆσαι καὶ ἀπαιτησῆσαι σε· ἐπειδὴ δὲ μου ἄφρονιμίαντος σὺ ἠπόρησας, ἐγὼ κινδυνεύω, ὃ δὲ Πέτρος οὐκ ἐνέχεται μοι. [Sch. e. III. 318.]

Στεφάνου. Σημειώσω ἐπὶ τῶν τοιοῦτοτρόπων ἐπερωτήσεων, ποῖον σκοποῦμεν καιρὸν, καὶ ὅτι πλέον οὐδὲν ποιεῖ τὸ μετὰ τὴν προκατάρξιν τὴν κατὰ Πέτρον γενομένην ἢ ἐπιτήσασθαι σε τὸν Τίτιον, ἢ ἀπορήσαι· τῇ γὰρ εὐπορίᾳ ἢ ἀπορίᾳ

dig. 150. seu lib. 2. tit. 2. dicitur: Si a te stipulatus fuero, quanto minus a Titio consequi potuero, et nihil a Titio potuero consequi, tu totum debes. Eiusmodi enim stipulatio novatio non est, ut dicitur dig. 6. tit. 2. lib. 46. seu tit. 4 lib. 26.

2) quanto minus a te consequi possim] Interrogatio. Quid si nihil a te consequi potuero, poterone adversus Petrum in solidum agere? Stephanus. Maxime: idque specialiter ait Gaius lib. 50. Dig. tit. 16. dig. 150. seu lib. 2. tit. 2.

3) non liberatur Petrus] Eiusdem. Non enim duo rei promittendi estis, tu et Petrus, ut mihi stipulatori liceat, quomodo voluero, in solidum agere, sed Petrus sub hac conditione promississe videtur, si Titius satisfacere non poterit: et ideo nec te convento Petrus liberatur, quia incertum est, an Petrus debiturus sit, si tu satisfacere non possis. Et si tu solidum solveris, Petrus liberatur: ipse enim ab initio non tenetur, si conditio stipulationi interposita defecerit: dixi enim, videri eum sub hac conditione promississe, si Titius satisfacere non poterit. Sed nec te nondum convento, Petrus conveniri potest: nisi enim antea diligentissime inquiratur, an Titius principalis satisfacere possit, non alter Petrus convenitur. Sic Papianus ait lib. 45. Dig. tit. 1. dig. 116. Interrogatio. Dixisti, Petrum ideo non liberari litis contestatione facta cum Titio, quia duo rei promittendi non sint. An ergo, si correi sint, litis contestatione cum altero facta, alter liberatur? Stephani. Lure quidem antiquo liberabatur: hodie vero non liberatur alter eorum litis contestatione cum altero facta, quemadmodum nec mandator, nec fideiussor per litis contestationem cum fideiussore vel mandatore factam, ut ostenditur lib. 8. Codicis, tit. 40. const. 23. seu lib. 26. tit. 1. cap. 23. licet hodie creditor non semper adversus fideiussorem, vel reum constitutae pecuniae, vel mandatore prius agere possit, sed necesse habeat cum reo principali praesente scilicet prius agere: et si per eum ei satisfieri non potuerit, tunc adversus fideiussorem, vel constitutae pecuniae reum, vel mandatore agit. Si vero reus principalis absit, creditor quidem cum fideiussore, vel pecuniae constitutae reo, vel mandatore agit, sed iudex certum tempus praestituit, intra quod nisi reus principalis venerit, fideiussor, vel pecuniae constitutae reus, vel mandator litem exercere compelluntur, et creditor satisfacere, si modo creditor suas adversus reum principalem actiones eis prius cesserit. Sic ait Novella constitutio 4. seu lib. 26. tit. 2. initio.

Ego puto, o magister Stephane, etiam hodie alterum facta cum altero litis contestatione liberari, ut et ipse fateris iure antiquo obtinuisse, et ut ostenditur ex variis digestis: Novellam autem 4. Iustiniani tit. 2. lib. 26. positam locum non habere in duobus reis promittendi, nec quidquam circa eos innovare, sed in fideiussoribus et mandatoribus, et pecuniae constitutae reis, ut eam legenti constabit, quos et accessiones recte vocat. Duo autem rei promittendi non sunt accessiones, sed rei principales, et unusquisque utiliter prius convenitur.

Verum ego etiam existimo, te non satis attente legisse allegationem tit. 1. lib. 26. ad quam prudentissimus sane Stephanus remittit: et ideo non recte praecceptorem reprehendi.

4) a te postea — petam] Non etiam a Petro eadem, sive par solvendo sis, sive impar: nam cum tempore litis contestatae solvendo esses, debebam vigilare, teque convenire. Cum autem me negligente non solvendo factus sis, periculum ad me pertinet, Petrus autem mihi non tenetur.

Stephani. Nota, in eiusmodi stipulationibus quodnam tempus spectemus, nec quidquam prodesse, si post litis contestationem cum Petro factam Titii facultates auctae sint, aut deminutae: nam solvendo sis, necne,

p) Fabr. ἐλευθεροῦτο. pp) Sic lego. Fabr. μετὰ τοῦ κώδικος. q) Fabr. in marg. emendat εὐπορος. Basil. T. II.

σου προσέχω τῇ οὐσῇ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κατὰ τοῦ Πέτρου προκατάρξεως. διὰ τοῦτο δὲ αὐτὸς ὁ Πέτρος, ἐφ' οἷς εὐπορεῖς σὺ Τίτιος ἐν καιρῷ [τῆς] προκατάρξεως, οὐκ ἐνάγεται, ἐπειδὴ οὕτω καὶ ἐπρωτήθη διδοῦναι τῷ ἄκτορι, ὅσον ἀπὸ Τίτιον λαβεῖν μὴ δυνηθῆναι, καὶ ἐν τῷ ἄκτορι ἦν λαβεῖν παρὰ σοῦ τοῦ Τίτιου, ἅπερ ἐν καιρῷ τῆς κατὰ τοῦ Πέτρου προκατάρξεως ἠδύνατό σοι¹⁾ παρασχεῖν. [Sch. e. III. 318. sq.]

Καὶ οὐκ ἔστιν²⁾ ἐάν μετὰ τὸν τῆς προκατάρξεως καιρὸν εὐπορήσεις, δύναμαι κατὰ σοῦ κινεῖν. καὶ ζήτην τὸν Παλαιὸν τοῦ κεφαλαίου. [Sch. e. III. 319.]

ἐάν ὁμολογήσω φροντίζεῖν] Ἐὶ γὰρ καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ ὁμολογήσαι, φροντίζεῖν με τοῦ σχεῖν σε τούτα νομίματα, οὐ γέγονα σοι ἔνοχος οὐσης τῆς ὁμολογίας ἧγουν ἀπρσο-τιμῆτου· ἀλλ' οὐν δέδοκα σοι ἔνοχον, τῆρκαῦτα εὐπορον ὑπάρχοντα, κατὰ τύχην δὲ ἐξ εὐπόρου ἀπορον μετὰ ταῦτα γε-νόμενον, οὐκ ἐνόχομαι, εἰ καὶ μετὰ ἐπερωτήσεως ὁμολόγησα. ἠδύνασο γὰρ πρὸ τῆς ἀπορίας τὸ ὁμολογηθῆναι ἀπολαβεῖν, εἰ οὐκ ἐρραθυμῆσας. [Sch. f. III. 319.]

Ζήτην βιβ. μγ'. tit. α'. κεφ. π'. οὐ ἀρχή, ἐάν ἀμφίβολος εὐρεθῆ φρασίς. Ζήτην βιβ. β'. tit. γ'. κεφ. ρδ'. καὶ βιβ. ζ'. tit. ιδ'. κεφ. β'. ε. καὶ βιβ. μγ'. tit. α'. κεφ. ζζ'. καὶ βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. ογ'. καὶ βιβ. θ'. tit. γ'. κεφ. ιγ'. θεμ. α. [Sch. f. III. 319.]

Στεφάνου. Τοῦτ' ἐστὶ, ἵνα εἴπῃς οὕτως, ὁμολογῶ φρον-τίζεῖν δοθῆναι σοι δέκα νομίματα. Θεόφιλος μένει ὁ μα-καρίτης οὕτως ἐρμηνεύει τὸ θέμα, ὅτι ἐμοῦ βουληθέντος δα-νεῖσά τι, καὶ ἀποροῦντος, εἰ ἐστὶν ἀξιοχρεῶς, ἵνα τούτω δανεῖσω, σὺ ἐπρωτήθη μοι λέγων· ὁμολογῶ φροντίζε-σθαι σου ἐπει³⁾ τοῖς ἰ. νομίμασι. καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, οὐ δύναμαι κινεῖσαι κατὰ σοῦ καὶ λέγειν· εἰ φαίνεται σοι χρεῖναι δοῦναι μοι νομίματα δέκα· ἐπειδὴ, εἴτε θελήσεις σὺ δανεῖσασθαι ταῦτα, καὶ τὸ ἀσφαλές μοι ποιήσασθαι ἐπ' αὐ-τοῖς, εἴτε εὐπορον ἀγάγῃς δεβίτορα, ἐλευθερωθήσῃ τῆς ἐπε-ρωτήσεως· καὶ ἐκ τούτου φησὶν ὁ Λαβέων, μὴτε ἀναγκάζε-σθαι σε τὸ δικαστήριον ὑποδεξασθαι, ἐάν προσφέρῃς μοι τινὰ πλοῦσιον ἐτόμως ἔχοντα ταῦτα δανεῖσασθαι. κάλλιον δὲ τῆν πρῶτην ἐρμηνείαν εἰπέιν. Τοῦ Ἀνωνύμου. Ὁμοίως βιβ. με'. tit. α'. διγ'. ζζ'. ἦτοι βιβ. μγ'. tit. α'. κεφ. ζζ'. καὶ βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. ογ'. καὶ βιβ. θ'. tit. θ'. κεφ. ιγ'. θεμ. α'. εἰ δὲ εἴπω, τὸν κληρονόμον μου ποιῆσαι σε σχεῖν ὁ. νομίματα, δίδωσί σοι τὰ ρ. νομίματα, ὡς βιβ. κ'. διγ. ογ'. ἦτοι βιβ. μδ'. tit. α'. [Sch. f. III. 319.]

Σημειῶσαι περὶ τοῦ φροντίζεῖν ἤματι. ἰδοὺ ἐνταῦθα ἔχεις⁴⁾ καὶ σημειῶσαι, ὅτι ὁ τοῦτο ἐπερωτηθεὶς φαῖνον οἰκεῖον ἐπερωτηθῆναι δοκεῖ. περὶ δὲ τοῦ παρασκηνάσαι ἐζητήθη μέ-σον ἐμοῦ καὶ ἐτέρου ποτέ, καὶ εἶπον, ὅτι ὁ παρασκηνάσαι ἐπερωτηθεὶς φαῖνον οἰκεῖον ἐπρωτήθη. [Sch. f. III. 320.]

Ἐὶ μέτοιγε εἶπον· ὁμολογῶ σχεῖν σε ἰ. νομίματα, οὐ προσθεῖς τὸ καὶ φροντίζεῖν, ἀναγκάζομαι ταῦτα δοῦναι καὶ οὐκ ἰδοῦς ἐγγυητῆν ἐλευθεροῦμαι. [Sch. f. III. 320.]

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ Α΄.

L. 1. με'.⁵⁾ Οὐτε δίκαιον, οὐτε νενομισμένον προῶμα
C. IV. 2. ἐπιζητεῖς, ἵνα τὸ χρέος τοῦ σοῦ πατρὸς μὴ κατὰ ἀνα-
λογίαν τῶν κληρονομιαίων μερῶν καταβάλλῃς σὺ καὶ
ὁ σὸς ἀδελφός, ἀλλὰ κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν διαίρε-
θέντων ὑμῖν πραγμάτων· ἐστὶ γὰρ ὁμολογημένον, ὅτι
τὰ κληρονομιαία βάρη πρὸς τοὺς γεγραμμένους κλη-
ρονόμους πρὸς τὰ μέρη τῆς κληρονομίας, οὐ πρὸς
τὴν ποιότητα τοῦ κέρδους ἀνήκει. ὕπερ οὐδὲ αὐτὸς
δοκεῖς μοι ἀγνοεῖν, ὅτε δανεῖσταῖς κατὰ τὸν τύπον
τοῦ νόμου πρὸς τὸ σὺν μέρος ἐχειρογράφησας.

οὐτε δίκαιον] Θεοδώρου. Πρὸ νερεδιτάρια πάντα
τὰ κληρονομιαία χρέα καταβάλλονται, καὶ οὐ κατὰ τὴν διαί-
ρεσιν τῶν κληρονομιαίων πραγμάτων, κἄν ὁ φάσκος χρεωστι-
ται. τοῦτο γὰρ ἐπάγει ἡ β'. διατ. τοῦ ις'. tit. τούτου τοῦ

spectamus tempus litis cum Petro contestatae. Ideo au-
tem ipse Petrus eorum nomine, quae Titius facere po-
terat litis contestatae tempore, non convenitur, quo-
niam se actori dare promisit, quantum a Titio consequi
non poterit, et in potestate actoris erat, a Titio conse-
qui, quae tempore litis cum Petro contestatae tu praes-
tare poteras.

Nec si post litis contestatae tempus facultates tuae
auctae sint, potero tecum agere. Et quaere Antiquum
capitis.

5) si promisero, curaturum me] Licet enim,
quod promiserim, curaturum me, ut tot nummos habeas,
obligatus tibi non sim, quod nuda promissio seu sine
poena est: tamen dedi tibi reum tunc locupletem, qui
fortuito ex locuplete postea non idoneus factus est.
Poteris enim, antequam facultatibus laberetur, prom-
issum consequi, si te negligenter non gessisses.

Quaere lib. 43. tit. 1. cap. 80. cuius initium, si am-
bigua oratio sit. Quaere lib. 2. tit. 3. cap. 114. et lib. 7.
tit. 14. cap. 2. 5. et lib. 43. tit. 1. cap. 67. et lib. 44. tit. 1.
cap. 73. et lib. 9. tit. 3. cap. 13. them. 1.

Stephani. Id est, ut ita dicas, promitto, me curatu-
rum, ut decem nummi tibi dentur. Theophilus tamen
beatae memoriae sic thema hoc interpretatur, ut cum
aliqui credere vellem, et dubitarem, et esset idoneus,
ut ei crederem, tu mihi promiseris, dicens: Promitto,
me curaturum, ut decem tibi dentur. Et ideo, inquit,
non possum adversus te agere et dicere: si paret, te
mihi decem dare oportere: quia, sive tu volueris ea
mutua accipere, et eo nomine mihi cavere, sive idoneum
debitorem dederis, stipulatione liberaberis: et ideo La-
beo ait, te non cogi suscipere iudicium, si locupletem
quendam mihi offeras, qui paratus sit, ea foenori ac-
cipere. Sed melius est priorem interpretationem am-
plecti. Innominati. Similiter lib. 45. tit. 1. dig. 67. seu
lib. 43. tit. 1. cap. 67. et lib. 44. tit. 1. cap. 73. et lib. 9.
tit. 9. cap. 13. them. 1. Quodsi dixerō, heredem meum
facturum, ut nummos centum habeas, dabit tibi num-
mos centum, ut lib. 30. dig. 73. seu lib. 44. tit. 1.

Nota de verbo *curare*. Ecce hoc loco habes: et
nota, eum, qui hoc promisit, factum suum promittere
videri. De verbo autem *efficere* inter me et alium ali-
quando quaestio mota est, et dixi, eum, qui se effecturum
promisit, factum suum promississe.

Si tamen dixerō: *faciam, ut habeas nummos de-
cem*, nec adiecerō, *et curabo*, ea dare compellat, nec
liberabor, si fideiussorem dederō.

SECUNDA PARS TITULI I.

XLV. Neque aequam¹⁾, neque usitatam rem de-
sideras, ut aes alienum patris tui non pro portioni-
bus hereditariis²⁾ exsolvatis³⁾ tu et frater tuus, sed
pro ratione rerum vobis divisarum: certum enim est,
hereditaria onera ad scriptos heredes pro portionibus
hereditatis, non pro modo emolumentum pertinere. Quod
nec tu ipse ignorare videris, cum creditoribus secun-
dum formam iuris pro portione tua caveris⁴⁾.

1) neque aequam] Theodori. Pro parte hereditaria
hereditaria debita solvuntur, non secundum divisio-
nem rerum hereditariarum, licet fisco debeatur. Hoc
enim addit const. 2. tit. 16. huius libri. Sciendum tamen

r) Fabr. in marg. emendat ἠδύνασο σὺ. s) Fabr. in marg. emendat οὐκέτι. t) Fabr. in marg. emendat ἐπι pro ἐπι.
κ) Epitomen L. 1. C. IV. 2. exhibet Attal. tit. XIX. §. 8.

βιβ. πλὴν ἰστέον, ὅτι τὰ δημόσια μεθοδεύεται πρὸς ὃ ἕκαστος τῶν κληρονομῶν νέμεται, ὡς κεῖται βιβ. ι'. τοῦ κωδ. tit. ις. διατ. β. ἤτοι βιβ. νς. tit. η'. μέμνησο τῆς ζ. καὶ ιζ'. διατ. τοῦ ιη'. tit. τοῦ β. βιβ. ἤτοι tit. β'. τοῦ ιζ'. βιβ. ἀναγνωθὶ καὶ τὸν ις'. tit. τοῦ παρόντος βιβ. [Sch. a. III. 332.]

Θαλαλαίου. Ἐγνώσ ἐν τῇ ἡ'. διατ. τοῦ κγ'. tit. τοῦ γ'. βιβ., ὅτι δύναται ὁ πατὴρ ὡς βούλεται μερίσαι τὰ ἴδια πράγματα μεταξὺ τῶν ἰδίων κληρονομῶν. ἔγνωσ δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς δὲ ἰουδικοῖς, ἐν τῷ φραμίλλαι νεγκισκούνδαι, ὅτι δύναιται τις δύο γράμας κληρονομοῦν καὶ μερίζων αὐτοῖς τὰ ἴδια πράγματα τῷ μὲν ἑλάττονα, τῷ δὲ πλείονα παρασχέιν, καὶ φυλάττειται ἐν τῇ φραμίλλαι νεγκισκούνδαι ἡ γνώμη τοῦ τεστατῶρος. καὶ εὐρίσκειται ἡ μὲν ἐνοστάσις κατὰ τὸ ἀσώματον ἀπὸ ἡμίσεος μέρους, ἡ δὲ διανέμησις τῷ μὲν οὐκ ἔλαττον, τὸ δὲ εἰς πλεόν, καὶ τὰ χρεῖα. λοιπὸν ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν διάταξιν. κατὰ τὸ ἀσώματον καταβάλλουσιν. ἐναντίον γὰρ τῶν κληρονομῶν δεηθέντων περὶ χρεῶν ἀντιγράφει ἡ διάταξις, ὅτι τὰ νερεδιτάρια δέδεται οὐ τοῖς σώμασιν ἀκολουθεῖ, ἀλλὰ τῷ ἀσώματι τῆς κληρονομίας. οὐκοῦν εἰς ὅσον τις ἔχει τοῦ ἀσώματου, εἰς τοσοῦτον μεθοδεύεται, εἰ καὶ πλεόν τῶν ἀσώματων ἔχει ἐν τοῖς ἀφορισθεῖσιν αὐτῷ κληρονομίαις πράγμασιν. ἔχει δὲ τὸ κατὰ πόδας, ὡς ἐν τῷ Βασιλικῷ κεῖται. σημειώσαι δὲ ἰδικὸν ἀναγκάσιον, ὅτι οὐ πρὸς ὃ κερδαίνει τις ἐν τοῖς ἀφορισθεῖσιν αὐτῷ πράγμασιν, ἀλλὰ πρὸς ὃ γέγραπται κληρονομός, ἀνάγκη ἔχει τοῖς χρεῶσιν ἀποκρίνασθαι. ταῦτα δὲ οὕτω νόει, ὥστε μὴ βλάπτεσθαι αὐτὸν περὶ τὸ τέταρτον τῶν ἐξ ἀδιαθέτου, κατὰ τὸ κείμενον ἐν τῇ ἡ'. διατ. τοῦ κη'. tit. τοῦ γ'. βιβ. τοῦ κωδικός. [Sch. a. III. 332. sq.]

Αὕτη ἡ διάταξις οὐχ εἰσέθη κειμένη ἐν τοῖς βασιλικῶς ψηλαφηθείσα. καὶ λοιπὸν τὸ μὴ βλάπτεσθαι περὶ τὴν Φαλκιδίαν ἀρχαίαν ἄρχαίαν εἰ μὴ πάλιν εἴπη τις τοῦτο παραδολοῦσθαι ἀπὸ τοῦ λε. κεφ. τοῦ θ'. tit. τοῦ λε'. βιβ. περὶ τὰ μέσα φαίνεται γὰρ ἐκεῖθεν, ὅτι περὶ τὸν Φαλκιδίον οὐ βλάπτεται. [Sch. a. III. 333.]

Ἐν δὲ τῷ μβ'. βιβ. tit. γ'. κεφ. κ'. θεμ. δ'. φησὶν Ἐάν δὲ οἱ δανεισθῶν πρὸς τὰ κληρονομία μέρη ἐνάγωσιν αὐτοῖς, καὶ τινες αὐτῶν τὰ δόξαντα παραβαίνουσιν, ἔχουσιν οἱ ἄλλοι κατ' αὐτῶν τὴν τῶν συμπρωμημένων ἀγωγήν. ἐν δὲ τῷ ξγ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ tit. φησὶν Ἐάν κληρονομία χρεὴ οὐ καταφρόντοι εἰς τὸ διαμερῶν τὰ κοινὰ δικαστήριον διηρηται γὰρ ἀπὸ τοῦ νόμου πρὸς τὰ κληρονομία μέρη. ἐν δὲ τῷ νς. βιβ. tit. η'. κεφ. β'. φησὶν Ἐάν μὲν ἀμοζούσασιν προσωπικαὶ ἀγωγαὶ κατὰ τοῦ τελευτήσαντος πρὸς τὰ κληρονομία μέρη μερίζονται κατὰ τῶν κληρονομῶν αὐτοῦ τὰς δὲ τῶν κτημάτων συντελείας εἰς ὁλόκληρον δίδωσιν ὁ δεσπότης ἢ ὁ κτήμα νεμόμενος. ἐν δὲ τῷ μδ'. βιβ. tit. α'. κεφ. οχδ'. φησὶν Ἐάν μὲν εἰπῶν τὰ τῶν κληρονομῶν ὀνόματα ληγατεύσασιν παρ' αὐτῶν, ἐξ ἴσου χρεωστοῦσιν εἰ δὲ μὴ, πρὸς ὃ κληρονομεί ἕκαστος. ἐν δὲ τῷ μη'. βιβ. tit. ε'. κεφ. η'. φησὶν Ἐάν τις τῶν κληρονομῶν τὰ οἰκεία μέρη διαφόροις πωλήσῃ, ὁ ὑπὸ αἰρεῖσιν ἐλευθέρωθῆσι καὶ τοῖς ἀγορασταῖς καὶ τοῖς κληρονομοῖς διδότη. καὶ εἰ μὲν ἀνόμασεν ὁ διαθέμενος τοῖς κληρονομοῖς, ἐξ ἴσου εἰ δὲ κληρονομοῖς εἶπε, κατὰ τὰ κληρονομία μέρη. ζήτει καὶ τοῦ αὐτοῦ tit. κεφ. ιβ'. ὁμοιον, καὶ κεφ. κβ'. ἐν ᾧ φησὶν Ἐάν κληρονομῶν δοῦναι καὶ μὴ πρόσκειται, τίσι, τοῖς κληρονομοῖς χρεωστοῦ κατὰ τὰ κληρονομία μέρη. εἰ δὲ τίσιν ἐξ αὐτῶν ἐκελεύσθῃ, καὶ τούτοις κατὰ τὰ κληρονομία μέρη δώσω. εἰ δὲ ἐξωτικοὶ εἴσιν, ἢ πλείους προσέξενχθησιν αὐτοῖς ὡς κληρονομοῖς, οὗτοι μὲν ἐξ ἴσου, οἱ δὲ κληρονομοὶ κατὰ τὰ κληρονομία μέρη λήγονται. [Sch. a. III. 333. sq.]

μὴ κατὰ ἀναλογίαν — μερῶν] Τοῦτο ὅσον πρὸς τοὺς δανεισθῶν ὁ γὰρ δανειστής κινῶν κατὰ τῶν κληρονομῶν, ἐπειδὴ ἀσώματου δικαίου εἰσὶν διάδοχοι, κατὰ τὸ ἀσώματον αὐτοῖς ἔχει ἐνόχους, οἱ δὲ ληγατάρια οὐ κατὰ τὸ ἀσώματον ἔχουσιν αὐτοῖς ἐνόχους, ἀλλὰ [κατὰ] τὴν ποιότητα τῶν καταλειφθέντων αὐτοῖς τοῖς κληρονομοῖς πραγμάτων. καὶ διὰ τοῦτο ἔάν τις τῶν κληρονομῶν καταβάλῃ πρὸς ληγατάριον πλεόν ὢν ὠφέλιμα δοῦναι, ἔχει κατὰ τοῦ συγκληρονομοῦ τὴν τοῦ πλείονος ἀπαίτησιν ἐν τῷ φραμίλλαι νεγκισκούνδαι. τοῦτο δὲ τὸ ἔχειν τὸν κληρονομὸν κατὰ τοῦ συγκληρονομοῦ ἀπαίτησιν τοῦ πλείονος ἐπὶ τῶν ληγατάρων νόει, οὐ μὴν ἐπὶ τῶν χρεῶν. ὁ γὰρ διαθέμενος διανέμων τὰ πράγματα τοῖς κλη-

est, tributa praestari, prout singuli heredes possident, ut habetur lib. 10. Cod. tit. 16. const. 2. seu lib. 56. tit. 8. Memineris const. 7. et 17. tit. 18. lib. 2. seu tit. 2. lib. 17. Lege et tit. 16. huius libri.

Thalelaei. Didicisti in constit. 8. tit. 23. lib. 3. patrem posse, prout voluerit, bona sua inter heredes suos dividere. Hoc autem didicisti et in libris de iudicis tit. familiae erciscundae, posse quem duobus heredibus scriptis in dividendis bonis suis uni quidem pauciora, alii vero plura conferre, et voluntatem testatoris in iudicio familiae erciscundae conservari. Et institutio quidem secundum incorporale seu ius hereditatis ex dimidia parte reperitur: divisio autem maior et minor, et debita. Iam accedamus ad constitutionem. Secundum incorporale seu ius hereditarium solvunt. Cum enim heredes aliud precibus suis de aere alieno inseuerissent, rescribitur constitutio, hereditaria debita corpora non sequi, sed incorporale seu ius hereditatis. Itaque quantum quis habet iuris hereditatis, in tantum conuenitur, etiamsi plus corporum habeat in rebus hereditariis ipsi attributis. Habet autem τὸ κατὰ πόδας, ut in Basilico habetur. Nota autem speciale necessarium, non pro modo emolumentum, quod quis percipit ex rebus sibi attributis, sed pro portione, in qua heres scriptus est, eum debitis respondere cogi. Haec autem ita intellige, ut non laedatur circa quartam ab intestato successione, ut habetur in const. 8. tit. 28. lib. 3. Codicis.

Haec constitutio etiam diligenter quaesita in Basilicis, inventa ibi non est. Itaque quod hoc loco dicitur, ut non laedatur circa Falcidiam, cessat: nisi forte quis dixerit, id etiam manifeste tradi in cap. 35. tit. 9. lib. 35. circa medium: nam ex eo apparet, circa Falcidiam eum non laedi.

In lib. autem 42. tit. 3. cap. 20. them. 4. dicitur: Si vero creditores eos pro portionibus hereditariis conueniant, et quidam ex his placita detrectent, ceteri aduersus eos habent praescriptis verbis actionem. Capite autem 63. eiusdem tituli dicitur: Hereditaria nomina in familiae erciscundae iudicium non veniunt: nam ipso iure pro portionibus hereditariis diuisa sunt. Libro autem 56. tit. 8. cap. 2. dicitur: Personales quidem actiones, quae aduersus defunctum competebant, aduersus heredes eius pro portionibus hereditariis diuiduntur: tributa autem praediorum dominus seu, qui praedium possidet, in solidum praestat. Libro autem 44. tit. 1. cap. 124. dicitur: Si postquam heredes nominatim enumerari, ab eis legauero, ex aequis portionibus debent: si vero nominati non sint, pro ea parte, pro qua quisque heres est. Libro autem 48. tit. 5. cap. 8. dicitur: Si quis ex heredibus partes suas diuersis venderit, is, cui sub conditione libertas relicta est, et emtoribus, et heredibus det. Et si quidem testator heredes nominauerit, ex aequo: si vero dixerit, heredibus, pro portionibus hereditariis. Quaere et eiusdem tituli cap. 12. simile, et cap. 22. in quo dicitur: Si dare iussus sim, neque adiectum sit, cui dem, heredibus dare debeo pro portionibus hereditariis. Si quibusdam ex his dare iussus sim, his quoque pro portionibus hereditariis dabo. Si vero extranei sint, aut plures eis quasi heredibus iuncti sint, hi quidem ex aequo, heredes autem pro partibus hereditariis capient.

2) non pro portionibus hereditariis] Hoc, quantum ad creditores attinet: creditor enim agens aduersus heredes, quoniam iuris incorporalis successores sunt, eos secundum ius hereditarium obligatos habet. Legatarii autem non secundum ius hereditarium eos obligatos habent, sed pro modo rerum ipsis heredibus relictarum. Et ideo, si quis ex heredibus legatario plus soluerit, quam dare debuit, id, quod amplius solvit, a coherede petit in familiae erciscundae iudicio. Hoc autem, quod heres id, quod amplius solvit, a coherede petit, in legatis intellige, nec vero in debitis. Testator enim dividens bona inter heredes, si quidem uni minus,

v) Fabr. in marg. habet εἰς pro οὐκ. w) Fabr. in marg. ληγατῶν.

σωμ. ww) Lege τὸν Φαλκιδίον. x) Fabr. in marg. emendat

ρονόμοις, καὶ τῷ μὲν ἦττον, τῷ δὲ πλείον διδούς, δοκεῖ μετὰ τοῦ βάρους τοῦ ἐπικειμένου τοῖς πράγμασιν ὑπὸ τῶν χρεῶν ταῦτα παραπέμπειν. [Sch. b. III. 334.]

Οὐκ οἶμαι. καὶ ζῆτει βιβ. μβ'. tit. γ'. κεφ. κ'. θεμ. δ'. ζῆτει καὶ βιβ. κδ'. tit. ζ'. κεφ. α'. ὁμοιον, καὶ βιβ. νς'. tit. η'. κεφ. β'. καὶ βιβ. μδ'. πτ. α'. κεφ. νδ'. θεμ. γ'. καὶ κεφ. ρκγ'. θεμ. α'. καὶ ἰσοπιούτων β'. tit. κγ'. καὶ βιβ. μδ'. tit. α'. κεφ. λγ'. [Sch. b. III. 334.]

καταβάλλητε] Ταῦτα νόσον, ὅταν μὴ ὡς καὶ ἕτεροι κληρονόμοι γεγραμμένοι χωρὶς μέρους ἢ εἰς οὐγκίας, εἰ γὰρ τινὲς μὲν τῶν κληρονόμων ἐγράψαν εἰς ἅρτὰ πράγματα, τινὲς δὲ εἰς οὐγκίας, ἢ καὶ χωρὶς μέρους, τότε οἱ γραφέντες εἰς ἅρτὰ πράγματα ληγαταρίων τάξιν ἐπέχουσιν, καὶ ἀγωγαῖς οὐχ ὑποκείνται. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. λε'. tit. ιγ'. κεφ. κγ'. [Sch. c. III. 334.]

Ἀλλὰ σήμερον ἀπὸ τῆς διατάξεως τῆς κειμένης ἐν βιβ. λε'. tit. ιδ'. κεφ. ρζ'. καὶ οἱ ληγαταριοὶ ἀγωγαῖς ὑποκείνται. καὶ ἀνάγνωθι αὐτὴν, ἐνθα φησὶν· Ἐάν δὲ οἱ δανισταί, οὕτως καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν οὐσίαν, οὐδέπω ἐπληρώθησαν, περικεφθῶσι), μὴδὲ αὐτῷ τῷ κληρονόμῳ παρενοχλεῖν συγχωρεῖσθωσαν, μὴδὲ τοῦτοις, οὕτως ἐξ αὐτοῦ ἠγόρασαν τὰ πράγματα, ὧν τὰ τιμήματα εἰς ληγάτα ἢ φιδεικόμισσα ἢ ἄλλοις δανισταῖς προσέγραψαν· ἐξουσίαις τοῖς δανισταῖς οὐκ ἀνομιένης κατ' αὐτῶν τῶν ληγαταρίων ἔχειν²⁾, ἢ ἐποθήκας ἢ ἀπαίτησιν κερῆσθαι, καὶ ταῦτα, ἀπερ' ἔλαβον, ἀναλαμβάνειν· ἐπιδοθῆναι μωρὸν ἐστὶ, τοῖς μὲν δανισταῖς τὸ ἴδιον δίκαιον μετεροχομένους τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου βοήθειαν ἀρνεῖσθαι, τοῖς δὲ ληγαταρίοις, οὕτως περὶ κέρδους ἀγωνίζονται, τὰ ἴδια μέρη τὸν νόμον παρέχειν. [Sch. c. III. 335.]

Ταῦτα δὲ νόει, ὅταν ὁ κληρονόμος ποιήσῃ ἔνομον ἀπογραφήν· εἰ γὰρ μὴ ποιήσῃ, τότε ἐκεῖνος εὐθύνηται, καὶ οὐχὶ οἱ ληγαταριοὶ ἢ οἱ ληγαταρίων τάξιν ἐπέχοντες συγκληρονόμοι. [Sch. c. III. 335.]

Σημειώσαι ξέρον, ὅτι ὅτε μὴ ὁρισθῇ κατὰ μέρος ἢ κληρονομία, ἀλλ' ὀνομασθῇ τὰ πράγματα διανεμηθῶσι, τότε, κἂν οἱ μὲν μείζονα ἔχωσιν, οἱ δὲ ἐλάττονα, ἐξ ἴσου διδοῦσι τὰ χρεῖα. ἐν δὲ τῷ β'. βιβ. τῶν Βασιλικῶν tit. γ'. κεφ. ρζ'. φησὶν· Ἐν τοῖς συναλλάγμασιν ἀπὸ δόλου τοῦ τελευτησαντος οὐκ εἰς τὸ περιεθῆναι, ἀλλ' εἰς ὀλοκλήρον οἱ κληρονόμοι ἐνάγονται πρὸς ἀνάλογίαν τῶν ἰδίων μερῶν. ζῆτει βιβ. μβ'. tit. γ'. κεφ. ζς'. καὶ κ'. θεμ. δ'. καὶ βιβ. ια'. tit. α'. κεφ. πς'. καὶ βιβ. ις'. tit. β'. κεφ. γ'. καὶ ζ'. καὶ βιβ. μδ'. tit. κ'. κεφ. α'. θεμ. ιγ'. ὠραῖον. [Sch. c. III. 335.]

πρὸς τὸ σὸν μέρος ἐχειρογράφησας] Θες γὰρ, ὅτι καὶ ἐπρωτήθη ταῦτα τοῖς δανισταῖς, ἃ ὡς κληρονόμος ὀφείλει. [Sch. d. III. 335.]

Θαλελαίου. Μετὰ γὰρ τὴν διανέμησιν τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐχειρογράφησε τοῖς δανισταῖς ἀπὸ ἡμῶν μέρους. [Sch. d. III. 335.]

I. 2. C. IV. 2. μς'. Ὁ τὰ ἀλλότρια χρήματα οἰκείῳ προσώπῳ δανείζων, καὶ ἐπερωτῶν, ταῦτα ἐαυτῷ ἀποδοθῆναι, αὐτὸς κτᾶται τὴν ἐνοχλήν, οὐ μὴν ὁ κύριος τῶν χρημάτων· εἰ μὴ ἄρα ὁ ταῦτα δανείζων ἐκχωρήσει αὐτῷ τὰς ἐπὶ τῷ χρεῖ ἀγωγὰς.

ὁ τὰ ἀλλότρια χρήματα] Θεοδώρου. Ὁ δανείζων ἀλλότρια νομίσματα οἰκείῳ ὀνόματι, αὐτὸς ἔχει τὴν ἀγωγήν, οὐχ ὁ δεσπότης τῶν νομισμάτων· εἰ μὴ ἄρα ἐξεχώρησεν αὐτῷ τὴν αὐτῷ, καὶ γὰρ εἴρηται βιβ. η'. tit. κς'. διατ. ιδ'. ὅτι καὶ τὰ διδόμενα ἐνεχυρὰ αὐτὸς³⁾ κρατεῖ. ἴσθι δὲ, ὡς φησὶν ἡ δ'. διατ. τοῦ παρόντος tit. ἦτοι τὸ μς'. κεφαλ., ὅτι ἐάν τις ἀλλότρια δανείσῃ νομίσματα ὀνόματι τοῦ δεσπότην τῶν νομισμάτων, αὐτὸς ἔχει τὴν οὐτίλλαν ἀγωγήν· ἐάν μὲντοιγε οὐ συνήρσεν ὁ δεσπότης τῶν παρ' αὐτῷ γενομένων συναλλαγμάτων, ἀνάγνωθι τὴν β'. διατ. τοῦ κς'. tit. τοῦ παρόντος βιβ. ὁμοίως λέγουσαν περὶ προκοροναίων δανειζομένων. καὶ γῶθι, ὅτι φησὶν βιβ. η'. tit. ιγ'. διατ. ις'. ἦγον βιβ. κ'. tit. β'. κεφ. ηγ'., ὡς ὁ δανείζων ἀλλότρια νομίσματα ὀνόματι ἰδίῳ, καλῶς λαμβάνει καὶ ἐνεχυρὰ. εἰ δὲ δανείσῃ τὰ ἐαυτοῦ καὶ εἰς ὄνομα ἄλλου ἐπερωτήσῃ, οὐ⁴⁾ προσπορῆσει αὐτῷ οὐ τὴν ἐξ ἰσοπιούτων, ἀλλὰ τὸν κοδικτικῶν. [Sch. e. III. 335. sq.]

γ) Fabr. in marg. ἴσ. περιελθῶσι. ζ) Fabr. in marg. emendat εἰθεῖν. α) Fabr. in marg. emendat αὐτῷ. β) Fabr. in marg. notat, fortasse delendam negationem.

alteri vero plus det, cum onere debitorum rebus imposito videtur ea transmittere.

Non puto. Et quaere lib. 42. tit. 3. cap. 20. them. 4. Quaere et lib. 24. tit. 7. cap. 1. simile, et lib. 56. tit. 8. cap. 2. et lib. 44. tit. 1. cap. 54. them. 3. et cap. 123. them. 1. et Institut. lib. 2. tit. 23. et lib. 44. tit. 1. cap. 33.

3) exsolvatis] Haec intellige, cum non et alii heredes scripti sunt sine parte vel ex certa parte: nam si quidam ex heredibus ex certis rebus scripti sint, quidam autem ex certa parte, vel etiam sine parte, tunc ex certis rebus scripti legatariorum vicem sustinent, et hereditariis actionibus non tenentur. Et lege lib. 35. tit. 13. cap. 23.

Verum hodie ex constitutione posita lib. 35. tit. 14. cap. 117. legatarii etiam actionibus subiiciuntur. Et lege ipsam, ubi ait: Sin vero creditores, qui post impletum patrimonium necdum completi sunt, superveniant, neque ipsum heredem inquietare iis concedatur, neque eos, qui ab eo comparaverint res, quarum pretia in legata vel fideicommissa, vel alios creditores processerunt: licentia creditoribus non deneganda adversus legatarios venire, vel hypothecis, vel conditionibus uti, et haec, quae acceperint, recuperare: cum valde absurdum sit, creditoribus quidem ius suum persequentibus legitimum auxilium denegari, legatariis vero, qui de lucro certant, suas partes legem praebere.

Haec autem intellige, cum heres legitimum inventarium fecerit: nam si non fecerit, tunc ipse tenetur, non legatarii vel coheredes, qui legatariorum loco habentur.

Nota rem inauditam, cum hereditas per partes definita non est, sed res nominatim divisae sunt, licet quidam plures, quidam pauciores habeant, ex aequis partibus eos debita exsolvere. Libro autem 2. Basilicorum, tit. 3. cap. 157. dicitur: In contractibus successores ex dolo defuncti non in id, quod pervenit, sed in solidum tenentur pro ea parte, ex qua heredes sunt. Quaere lib. 42. tit. 3. cap. 67. et 20. them. 4. et lib. 11. tit. 1. cap. 86. et lib. 17. tit. 2. cap. 3. et 7. et lib. 44. tit. 21. cap. 1. them. 13. pulchrum.

4) pro portione tua caveris] Pone enim, eum creditoribus quoque promississe ea, quae ut heres debet.

Thalelai. Nam post divisionem cum fratre caverat creditoribus pro dimidia parte.

XLVI. Qui alienam pecuniam¹⁾ suo nomine²⁾ mutuum dat, sibi que eam reddi stipulatur, ipse obligationem sibi quaerit³⁾, non pecuniae dominus: nisi is, qui credit, actiones debiti nomine ei cesserit.

1) qui alienam pecuniam] Theodori. Qui alienos nummos suo nomine credidit, ipse habet actionem, non dominus nummorum, nisi ipsam ei cesserit. Etenim dicitur lib. 8. tit. 27. const. 19. eum etiam ipsi data pignora tenere. Scias autem, ut ait const. 4. huius tituli, seu cap. 46. eum, qui alienam pecuniam nomine domini credidit, utilem actionem habere, si dominus contractui ab ipso inito non consenserit. Lege et const. 2. tit. 27. huius libri similiter dicentem de procuratoribus mutuum dantibus. Et scias, lib. 8. tit. 13. const. 16. seu lib. 25. tit. 2. cap. 53. dici, eum, qui alienam pecuniam mutuum suo nomine dedit, recte etiam pignora accipere. Sin autem pecuniam suam crediderit, et in nomen alterius stipulatus sit, ipsi acquirit non actionem ex stipulatu, sed condictionem.

οἰκείῳ προσώπῳ] Θαλαλαίου. Εἴρηται βιβ. μέ. τιτ. α'. διγ. ρκς. ἤτοι βιβ. μγ'. τιτ. α'. κεφ. ρκς. Θεμ. παρατελεντ., ὅτι ὀνόματι τινος ἐστὶ δανείσαι τὸ δανείσαι ἐπὶ τῷ τὴν ἀπόδοσιν πρὸς ἐκείνον γενέσθαι. [Sch. f. III. 336.]

Ζήτει βιβ. μγ'. τιτ. α'. κεφ. ρκς. Θεμ. γ'. καὶ κεφ. θ'. Θεμ. γ'. τούτου τοῦ βιβ. καὶ τιτ. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ παραγεγραμμένα. [Sch. f. III. 336.]

Θαλαλαίου. Οὐκ ἐδάνεισεν ὀνόματι τοῦ δεσπότου, ἐπεὶ ἐμείλλε προσπορισθῆναι ἢ ἢ ἐνοχῆ κατὰ τὸ κείμενον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν δὲ ῥέβους, καὶ οὐκ ἐνοβάτευε τὴν ἀλλοτρίαν ἐνοχὴν διὰ τῆς ἰδίας ἐπερωτήσεως. [Sch. f. III. 336.]

Εἰ δὲ μὴ σοῦ νόμιμε ἐδάνεισεν, ἀλλὰ προσώπῳ τῶν κοινωτορευομένων^{bb)}, ἐκείνοι ἔχουσι τὴν ἀγωγὴν. καὶ ζήτει κεφ. κς'. τοῦ παρόντος τίτλου, καὶ βιβ. ε'. τοῦ κωδ. τιτ. λθ'. διατ. τελευτ. [Sch. f. III. 336.]

αὐτὸς κτῆται τὴν ἐνοχὴν] Τὸν κέρον κοινδικίον κατὰ τὸ κδ. κεφ. καθόλου γὰρ ὁ τὰ ἀλλότρια οἰκείῳ ὀνόματι δανείζων, κἂν ἐπερωτήσῃ, ἔχει ἀγωγὴν, ὡς ἐνταῦθα φησιν, κἂν μὴ ἐπερωτήσῃ, πάλιν ἔχει, ὡς κεφ. ιγ'. Θεμ. β'. [Sch. g. III. 336.]

Ζήτει βιβ. ις'. τιτ. θ'. κεφ. τελευτ. καὶ βιβ. κέ. τιτ. β'. κεφ. γγ'. ἐν ᾧ λέγεται, ὅτι εἰ καὶ ἐνέχυρα λαβῆ οὕτως δανείσας, ἐαυτῷ καὶ τὴν περὶ τῶν ἐνέχυρων ἀγωγὴν τρωσπορίζει· εἰ μὴ οὐ δανείζων καὶ κλέπτῃς ἦν, καὶ φαίνεται τὰ νομίματα. εἰ γὰρ φαίνονται, ὁ κριὸς ἔχει ἀγωγὴν. ἀνάγνωθι τὸ ιγ'. κεφ. καὶ βιβ. κς'. τιτ. ε'. κεφ. οη'. [Sch. g. III. 336.]

μς'. (Ο^c) ἀρχὴν ἢ ὄφφίκιον ἐν ἐπαρχίᾳ πρῶττων οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε διὰ μέσου προσώπου ἐν τῷ καιρῷ τῆς οἰκειᾶς ἀρχῆς δανείζειν δύναται.

ὁ ἀρχὴν ἢ ὄφφίκιον] Θεοδώρου. Οὐ δανείζει τις οὐδὲ διὰ μέσου προσώπου ἐν ἐπαρχίᾳ, ἐν ᾗ χειρῶν ἐστὶν ὄφφίκιον. φησὶ δὲ καὶ ις'. διατ. ἦγουν τὸ νη'. κεφ. τοῦ παρόντος τίτλου, ὡς ὁ δανείζων ἄρχοντι, εἰ ἀπαιτῆσαι αὐτὸν ἐν ᾗ ἄρχῃ ἐπαρχία, ἐξορίζεται σὺν αὐτῷ. ἀνάγνωθι τὰς περὶ ἀρχόντων νεαρῶς, ἐνθα εἴρηται μὴ εἶναι κερμακολούθους^{cc)}. [Sch. h. III. 336.]

δανείζειν δύναται] Θαλαλαίου. Ἐντοκον δάνειον ἔξαινειν, τοῦτ' ἐστὶ τοκίζειν. σημειῶσαι, ὅτι ἐντοκον δανείου μείνηται ἢ διάταξις. ἔγνωμεν δὲ ἐν τῷ α'. βιβ. τῶν δὲ ῥέβους τιτ. α'. ἦγουν ἐν τῷ παρόντι βιβ. καὶ τιτ. κεφ. λγ'. ὅτι οὐδὲ ἀτόκον δύναται δανείζειν. ὥστε οὐ καὶ ἐνταῦθα πᾶν δάνειον νόησον ἀτόκον καὶ ἐντοκον. [Sch. i. III. 336.]

Οὔτε ἐντοκον κατὰ τὸ παρὸν κεφάλαιον, ὡς ὁ Θαλαλαίος, οὔτε ἀτόκον, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ λγ'. κεφ. ζήτει καὶ βιβ. ι. τιτ. β'. κεφ. προτελ. καὶ βιβ. ε'. τιτ. γ'. κεφ. τελευτ. καὶ μάλις, ὅτι καὶ τὰ πρὸς τροφὴν μόνην καὶ ἐνδυμασίαν δύναται ἀγοράζειν, καὶ οὐδὲν ἄλλο. [Sch. i. III. 337.]

μη'. Ἐὰν^{d)} ἀπόντος μου δανείσῃ τις τὰ ἐμὰ χρήματα ὀνόματι ἐμῷ, ἐγὼ δὲ ἄπορον ὄρων τὸν δανεισάμενον μὴ καταδέξωμαι τὸ δάνειον, ἀλλὰ κινήσω κατὰ τοῦ δανείσαντος ὀνόματι ἐμῷ ἀπαιτῶν αὐτὸν τὰ ἐμὰ χρήματα ὡς κακῶς δανεισθέντα, ἄρα δύναται ὁ δανείσας ἔχειν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ χρεώστου εὐπόρου τυχόν μετὰ ταῦτα γενομένου; καὶ φησιν ἢ διάταξις, ὅτι ἐνταλθῆτω αὐτῷ ἢ ἀγωγὴ παρ' ἐκείνου, οὐ εἰς ὄνομα ἐδάνεισεν· αὐτὸς γὰρ ἔχει τὸ δίκαιον τῆς ἀπαιτήσεως. εἰ δὲ μὴ ἐνταλθῆ αὐτῷ ἢ τοιαύτη ἀγωγὴ, ἐχέτω καὶ οὗτος κατὰ τοῦ χρεώστου τὴν ἀγωγὴν.

ἐὺν ἀπόντος μου] Θαλαλαίου. Ἐγνωμεν ἐν τῷ α'. βιβ. τῶν δὲ ῥέβους ἐν τῷ α'. τιτ. ἐν τῷ θ'. διγ. ἤτοι ἐν τῷ παρόντι τιτ. κεφ. θ'. Θεμ. η'. ὅτι ἐὰν τις ὀνόματι ἐμῷ δανείσῃ χρήματα, εἴτε ἐμὰ, εἴτε ἴδια, ἐμοὶ προσπορίζει τὸν ἀπὸ δανείου κοινδικίον. ὅρα οὐν ἐνταῦθα, τί φησιν ἢ διάταξις καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς ἐν τῷ Βασιλικῷ κῆται. [Sch. k. III. 337.]

2) suo nomine] Thalelaei. Dicitur lib. 45. tit. 1. dig. 126. seu lib. 43. tit. 1. cap. 126. them. penult. alieno nomine credere, esse sic credere, ut ei reddatur.

Quaere lib. 43. tit. 1. cap. 126. them. 3. et cap. 9. them. 3. huius libri et tit. et ibi adnotata.

Thalelaei. Non creditur nomine domini: alioquin re contracta obligatio ei quaesita fuisset, ut habetur libro primo de rebus, nec novasset alienam obligationem per stipulationem suam.

Si autem non suo nomine pecuniam mutuum dedit, sed nomine eorum, qui in curatione eius sunt, illi actionem habent. Et quaere cap. 26. huius tituli, et lib. 5. Cod. tit. 39. constit. ult.

3) ipse obligationem sibi quaerit] Certi conditionem secundum cap. 24. Generaliter enim qui alienam pecuniam suo nomine mutuum dat, sive stipuletur, actionem habet, ut hoc loco dicitur, sive non stipuletur, etiam habet, ut cap. 13. them. 2.

Quaere lib. 16. tit. 9. cap. ult. et lib. 25. tit. 2. cap. 53. in quo dicitur, eum, qui ita pecuniam credidit et pignora accepit, etiam pignoratitiam actionem sibi acquirere: nisi fur sit, qui credidit, et nummi extent. Nam si extent, dominus actionem habet. Lege cap. 13. et lib. 26. tit. 5. cap. 78.

XLVII. Qui magistratum vel officium¹⁾ in provincia administrat, nec per se, nec per interpositam personam tempore magistratus sui foenus exercere potest²⁾. L. 3. C. IV. 2.

1) qui magistratum vel officium] Theodori. Foenori dare pecuniam ne per interpositam quidem personam quis potest in ea provincia, in qua officium administrat. Dicit et constitutio 16. seu cap. 58. huius tituli, eum, qui Praesidi pecuniam credidit, si eam petierit in ea provincia, cui praeset, cum ipso relegari. Lege Novellas de Praesidibus, ubi dicitur, eos lucrum non sectari.

2) foenus exercere potest] Thalelaei. Foenus agitare, id est, pecuniam sub usuris credere. Nota, constitutionem foenoris facere mentionem. Didicimus autem lib. 1. de rebus tit. 1. sive huius libri et tit. cap. 33. Praesidem ne sine usuris quidem pecuniam credere posse. Itaque etiam hoc loco tam mutuum, quam foenus intellige.

Nec sub usuris secundum hoc caput, ut Thalelaeus, nec sine usuris, ut idem in cap. 33. Quaere et lib. 10. tit. 2. cap. penult. et lib. 6. tit. 3. cap. ult. et disces, eum praeter ea, quae ad alimenta et vestes pertinent, nihil emere posse.

XLVIII. Si quis me absente¹⁾ pecuniam meam nomine meo foenori dedit, ego vero, postquam cognovi, non idoneum esse eum, qui accepit, nomen non probavero, sed egero adversus eum, qui nomine meo pecuniam credidit, eam petens tanquam male creditam, num creditor actionem adversus debitorem habere poterit, locupletiore fortasse postea factum? Et ait constitutio: Actio ab eo, cuius nomine pecuniam credidit, ei mandetur: ipse enim ius agendi habet²⁾. Si vero talis actio ei mandata non fuerit, habeat quoque adversus debitorem actionem³⁾. L. 4. C. eod.

1) si quis me absente] Thalelaei. Lib. 1. de rebus, tit. 1. dig. 9. seu huius tit. cap. 9. them. 8. didicimus, si quis nomine meo pecuniam sive meam, sive suam crediderit, eum mihi conditionem ex mutuo acquirere. Vide igitur, quid haec constitutio dicat, et quae sequuntur, ut in Basilico habetur.

bb) Fabr. in marg. Rectius ηθεμονομενόμενων. c) L. 3. C. h. t. totidem verbis legitur in Syn. p. 45. cc) [Lege κερμακολούθους. d) Argumentum L. 4. C. h. t. brevius traditur in Sch. e. ad Basil. XXIII. 3. cap. 46. Fabr. T. III. p. 335.

αὐτὸς γὰρ ἔχει τὸ δίκαιον τῆς ἀπαιτήσεως] Θαλελαίου. Ἐκείνος γὰρ ἔχει τὸν κονδικτικόν, οὗτινος ὀνόματι τὸ δάνειον ἐγένετο· ζῆται κεφ. θ'. θεμ. η'. καὶ βιβ. κς'. τιτ. α'. κεφ. ις'. λθ'. πα. οὐ μὴν καὶ τὴν ἐπερωτήσιν, εἰ ἔτιθεν ὀνόματι ἐκείνου ἐπερωτήσας κατὰ τὸ γ'. κεφ. τοῦ ε'. τιτ. τοῦ μγ'. βιβ. ζῆται καὶ βιβ. ις'. τιτ. τελευτ. κεφ. τελευτ. καὶ γνώση, ὅτι ὁ δανείζων ὀνόματι τινος καὶ λαμβάνων ἐνεργῶς ἐκείνῳ προσπορίζει τὴν ἀγωγὴν, οὐ ὀνόματι ἐδάνεισεν. [Sch. I. III. 337.]

ἐχέτω — κατὰ τοῦ χρεώστου τὴν ἀγωγὴν] Θαλελαίου. Τρυτέστιν, εἰ καὶ μὴ ἐνταλθῆ σοι ἡ ἀγωγὴ παρ' ἐκείνου, οὗτινος εἰς ὄνομα ἐδανείσθη, ἔξεις οὐτίλλαν. ὅπερ ἐστὶ καὶ ἡνίκα πούπιλλος ἀποδοκιμάζει τὰ παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου γενόμενα γραμματεῖα. [Sch. m. III. 337.]

Τὸ πλάτος. Ἐχέτω δὲ καὶ οὗτος κατὰ τοῦ χρεώστου οὐτίλλαν. [Sch. m. III. 337.]

L. 5.
C. IV. 2.

μθ'. Γυνή τις δανεισαμένη νομίματα χειρογράφησεν, ὅτι ἔλαιον ἐδανείσατο. αὕτη δὲ ἐνοχληθεῖσα δέδωκε δύο τινὰς ἀναδεχομένους εἰς ἴδιον πρόσωπον τὸ γραμματεῖον καὶ χειρογράφησεν ὡς δῆθεν αὐτοὶ δανεισάμενοι ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, οὐκ ἐπηρωτήθησαν δέ. ὁ δανειστής ἐκίνει κατ' αὐτῶν βουλόμενος ἕξ ὀλοκλήρου μεθοδεύειν ἕνα ἕκαστον κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὰ δίκαια τῶν δύο ὑπευθύνων ἐρωτωμένων. ἡ τοίνυν διάταξις ἀντιγράφει οὕτως·

Εἰ μὴδὲ ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ εἰς ὀλοκλήρον γενέσθαι ἐνοχος ἐδανείσατο, μήτε ἐπηρωτήθητε εἰς ὀλοκλήρον ἑκάτεροι τὰ ἐν ἕξ ὑμῶν ἀριθμηθέντα ἀργύρια, μὴδὲ ὡς παρεμβάλλοντες αὐτοὺς καὶ ἐγγενόμενοι^{ε)} ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῆς χρεωστοῦσης ὑπεδέξασθε τὴν ἐνοχίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνην μόνην ἦλθε τὰ χρήματα, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐπηρωτήθητε ὡς ἐγγυηταί, ἀλλ' ἐχειρογράφησατε ὡσανεὶ πρωτοτύπως δανεισάμενοι, μάτην εὐλαβεῖσθε, μήποτε ὑμεῖς χρεωστήτε τὰ ἄλλω τινὶ ἀριθμηθέντα χρήματα· μόνον εἰ ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου χρόνου τῆ περὶ τῆς ἀναργυρίας ἐχρήσασθε διαμαρτυρία. πολλῶν δὲ μᾶλλον μάτην εὐλαβεῖσθε, ἂν^{ς)} ἀργύρια μὲν ἠρίθμησεν ὁ δανείσας τῇ γυναικί, παρεσκεύασε δὲ ἔλαιον δανεισθέντος γενέσθαι τὸ γραμματεῖον ἕξ ὑμῶν. εἰ γὰρ μὴ ἐπερωτήσας γέγονε περὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἔλαιου, ἀλλὰ μόνον ἐνεγράφη τῷ συμβολαίῳ τὰ περὶ τοῦ ἔλαιου, καὶ διεμαρτύρασθε εἰσὼ τοῦ χρόνου, μένει μὲν κατὰ τῆς γυναικὸς τὸ τῶν νομισμάτων δάνειον ἐρωμένον, ἐπειδὴ τῇ ἀληθείᾳ τὰ νομίματα ἠριθμήθη. τὸ δὲ γεγράφθαι, ὡς ἔλαιον ἐδανείσθη, οὐδεμίαν εἰς ἀπαίτησιν τοῦ ἔλαιου τίκει καθ' ὑμῶν ἐνοχίαν.

γυνή τις] Θεοδώρου. Οἱ χειρογράφησαντες ὑπὲρ τινος μέλλοντος δανείσασθαι, εἴαν αἰτοῖς μὴ καταβληθῶσι τὰ νομίματα τὰ δανειζόμενα, εἰ^{ς)} μὴτε ἐγγυήσαντο^{ς)} τὸν δανειζόμενον, οὐ κατέχονται· ἔχουσι γὰρ τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφὴν ἐντὸς τοῦ ὁρισμένου χρόνου, τυτέστιν, εἰσὼ διετίας. ἀναγνῶθι γὰρ τὸν λ. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. καὶ τὸν λβ. τιτ. τοῦ η'. βιβ. τοῦτο δὲ μᾶλλον ποιούσιν, εἴαν ἄλλα εἶδη ἐδανείσατο ἐκείνος, ὑπὲρ οὗτινος καὶ χειρογράφησεν ὡς αὐτοῦ μέλλοντος δανείσασθαι νομίματα. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτῆν^{η)} τις καὶ μὴ ὑπὲρ ἄλλου χειρογράφησεν, καὶ μὴ ἀριθμηθῆ αὐτῇ τὰ νομίματα, οὐκ ἐνεγεται, ὡς φησὶν ἡ ε'. διαταξὶς τοῦ λθ'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβλίου ἦτοι βιβ. κδ'. τιτ. ι'. κεφ. κθ'. εἰ μὴ ἄρα μέρος καταβάλλῃ, κατὰ τὴν δ'. διατ. τοῦ λ. τιτ. τοῦ αὐτοῦ παρόντος βιβ. ἦτοι κεφ. ξδ'. τοῦ παρόντος τιτ. [Sch. n. III. 337. sq.]

Μὴ λάθῃ δὲ σε ἡ ιδ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ., ἦτοι τὸ κς'. κεφ. λέγουσα, ὁ μόνον ὑπογράφων ὑπὲρ τινος δανεισάμενου οὐκ εὐθύνεται, εἰ μὴ τις καὶ ἐπηρωτήσεν. φησὶ γὰρ ἡ

2) ipse enim ius agendi habet] Thalelai. Ille enim conditionem habet, cuius nomine mutuum contractum est: quaere cap. 9. them. 8. et lib. 26. tit. 1. cap. 17. 39. 81. non etiam ex stipulatu actionem, si eius nomine stipulatus sit, secundum cap. 3. tit. 5. lib. 43. Quaere et lib. 16. tit. ult. cap. ult. et disces, eum, qui alicuius nomine pecuniam credit et pignus accepit, ei actionem acquirere, cuius nomine credit.

3) habeat quoque adversus debitorem actionem] Thalelai. Hoc est, quamvis mandata tibi non sit actio ab eo, cuius nomine pecunia credita est, habebis utilem. Idemque est, cum pupillus reprobat nomina, quae tutor eius fecit.

Uerior textus. Ipse autem adversus debitorem utilem actionem habeat.

XLIX. Mulier quaedam¹⁾ mutua pecunia accepta chirographo cavit, se oleum accepisse²⁾. Cum autem urgeretur ad solutionem, duos adhibuit, qui nomine suo cautionem susceperunt, et cautionem exposuerunt³⁾, quasi scilicet ipsi mutuum acciperent pro muliere, nec tamen stipulati sunt⁴⁾. Creditor agit adversus eos, et singulum quemque in solidum⁵⁾ secundum formam iuris de duobus reis debendi convenire vult. Constitutio igitur ita rescribit:

Si non singuli, ut in solidum obligaremini, pecuniam accepistis, vel singuli in solidum stipulanti promisistis uni vestrum numeratam pecuniam⁶⁾, neque ut intercessores vel fideiussores pro muliere debitrice suscepistis obligationem, sed et ad eam solam pecunia pervenit, neque vos promisistis tanquam fideiussores, sed cautionem emisistis, quasi principaliter mutuum contraxeritis, frustra veremini, ne eius pecuniae debitoris sitis, quae alii numerata est: si modo intra praestitutum tempus⁷⁾ pecuniae non numeratae contestatione usi sitis. Ac multo magis⁸⁾ inanem timorem geritis, si creditor pecuniam quidem mulieri numeravit, curavit autem, ut a vobis cautio emitteretur, quasi oleum creditum esset. Nam si stipulatio facta non est⁹⁾ de reddendo oleo, sed tantum instrumento comprehensum sit, oleum creditum fuisse, et intra tempus statutum contestati sitis, manet adversus mulierem¹⁰⁾ pecuniae mutuum validum, quia vere pecunia numerata est. Quod autem scriptum est, oleum mutuo datum esse, nullam ad petendum oleum parit adversus eos obligationem.

1) mulier quaedam] Theodori. Qui cautionem interposuerunt pro aliquo mutuum pecuniam accepturo, si ipsis pecunia credita soluta non sit, aut pro eo non fideiusserint, non tenentur: habent enim exceptionem non numeratae pecuniae intra praestitutum tempus, id est, intra biennium. Lege enim tit. 30. huius libri, et tit. 32. libri 8. Hoc autem multo magis faciunt, si alias species acceperit ille, pro quo quasi mutuum pecuniam accepturo cautionem emisissent. Sciendum autem est, si quis non pro alio, sed pro se cautionem exposuerit, et pecunia ei numerata non sit, eum non teneri, ut ait constit. 6. tit. 31. huius libri, seu lib. 24. tit. 10. cap. 29. nisi partem solverit, secundum constit. 4. tit. 30. huius libri, seu cap. 64. huius tituli.

Nec te lateat constitutio 14. huius tituli, seu cap. 56. qua dicitur: Qui subscripsit tantum pro aliquo, qui mutuum pecuniam accepit, non tenetur, nisi quis et sti-

e) Sic Fabr. legit. Legendum ἐγγυόμενοι.

h) Fabr. in marg. emendat αὐτοῦ.

f) Lege εἰν.

g) Fabr. in marg. emendat ἡ.

ς) Lege ἐνηγγυήσαντο.

γ'. διατ. τοῦ λθ'. τιτ. τοῦ η'. βιβ. ἴτοι τὸ ζ'. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ κς'. βιβ. ὡς εἴαν τις ἀπαριθμηθῆ νομίσματα, καὶ ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπρωτηθῆ, κατέχεται ὁ ἐπρωτηθεὶς καὶ οὐ δύναται λέγειν, οἱ ἐμοὶ οὐκ ἀπαριθμήθη τὰ νομίσματα. ὁμοίως δὲ φησὶν ἡ ζ'. διατ. τοῦ λ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἴχουν τὸ ζς'. κεφ. τοῦ παρόντος τιτ. εἴαν δὲ καὶ μὴ ἐπρωτηθῆ ὁ ὑπογραψας, ἀλλὰ ψιλῶς μόνον ὑπέγραψεν ὑπὲρ ἄλλου, οὐ κατέχεται, ὡς προείπομεν. ἀνάγνωθι βιβ. η'. τιτ. μ'. διατ. ζ'. καὶ ἐν τῷ παρόντι δ'. βιβ. τιτ. κ'. διατ. ιε'. καὶ τιτ. κβ'. διατ. ε'. καὶ τιτ. γα'. διατ. β'. [Sch. n. III. 338.]

ὁ τι ἔλαιον ἐδανείσατο] Διὰ μείζονας τόκους κατὰ τὸ ὄ. κεφ. τοῦ γ'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. ἐπὶ γὰρ τῶν καρπῶν δύναται ἀπαιτῆσθαι καὶ μείζονες τόκοι τοῦ νομίμου διὰ τὴν ἀδηλίαν. τέως οὖν ὁ δανείσας νομίσματα, καὶ ὡς καρπῶν καταβληθέντων παρασκευασθῆ τὸν χρεώστην ποιήσασθαι τὸ γραμματεῖον, οὐ δύναται ἀπαιτῆσαι τὸ ἔλαιον, ὡς ὄντος τοῦ συναλλεγκματος ἀνισχύρου κατὰ τὸ εγ'. κεφ. τοῦ τρίτου τιτ. αὐτὰ μὲντοι τὰ δανεισθέντα νομίσματα ἀπαιτεῖται κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρόντος κεφαλαίου. [Sch. o. III. 338.]

καὶ ἐχειρογράφησαν] Εἰπόν, ἀναδεχόμενοι εἰς ἴδιον πρόσωπον τὸ γραμματεῖον, καὶ ἐρημεύων οἰοεὶ πῶς ἀνεδέξαντο, ἐπήγαγεν, οἱ ἐχειρογράφησαν, ὡς δῆθεν αὐτοὶ δανεισάμενοι πρωτοτύπας. ἐποίησαν δὲ τοῦτο ὑπὲρ τῆς γυναικός, τουτέστι σχέσει τῇ πρὸς τὴν γυναῖκα. [Sch. p. III. 338.]

οὐκ ἐπρωτηθῆσαν δέ] Τουτέστι, μὴ ἐπρωτηθέντες οὐκ ἐνοβατεύσαν εἰς ἑαυτοὺς τὸ χρέος. εἰ γὰρ ἐπρωτηθῆσαν ταῦτα καταβαλεῖν ὑπὲρ τῆς γυναικός, οὐκ ἐδύναντο ἐν ὑστέρῳ τὴν τῆς ἀναγωγίας προβάλλεσθαι παραγραφήν· οὐ γὰρ ἐνήγοντο ἂν ἀπὸ τῆς ἀπαριθμήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπερωτήσεως κατὰ τὸ ζς'. κεφ. [Sch. q. III. 338.]

Καὶ λοιπόν, οὐδὲ διελεγατίων ἐκράτησεν. ἀνάγνωθι γὰρ περὶ αὐτῆς βιβ. κς'. τιτ. δ'. κεφ. ι'. καὶ λς'. καὶ τούτου τοῦ τιτ. κεφ. μη. καὶ νς'. καὶ ζς'. ζῆται βιβ. μγ'. τιτ. β'. κεφ. ια'. θεμ. β'. [Sch. q. III. 338.]

ἐξ ὀλοκλήρου] Θαλελαίου. Εἰ γὰρ ἐπὶ τούτῳ δανείσονται τινες, ἐφ' ᾧ εἶναι δύο θέους προμιθένδους, ἕκαστος αὐτῶν εἰς ὀλοκλήρου ἐνεχεται. ἔγνωσ δέ, ὅτι καὶ ἐπὶ ἀντιφωνήσεως καὶ ἐπὶ κομμοδατι εἰς δύο θέοι. [Sch. r. III. 338.]

τὰ ἐνὶ ἐξ ὑμῶν ἀριθμηθέντα ἀργύρια] Τοῦ αὐτοῦ. Σημείωσαι, ὅτι καὶ τῶν νομισμάτων πρὸς ἕνα ἀριθμηθέντων δύναται ἐξ ἐπερωτήσεως γενέσθαι δύο θέοι προμιθένδοι. τὸ πλεον δὲ λέγει ἡ διάταξις. οὐ λέγω, φησὶν, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ θέματι μὴ γενομένης ἐπερωτήσεως πρὸς οὐδενὰ ὑμῶν γέγονεν ἡ ἀρίθμησις, ἀλλ' εἰ καὶ γέγονε πρὸς ἕνα ὑμῶν, μὴ ἐπρωτηθῆ δὲ καὶ ὁ ἕτερος, οὐκ ἀπαιτεῖται. οὐκ οὖν ἐπειδὴ νῦν πρὸς μηδὲνα γέγονεν, οὐδὲ εἰς αὐτὰ ἀπαιτεῖται. [Sch. s. III. 339.]

Ἀπαριθμήσεως γὰρ γενομένης πρὸς τινὰ αὐτῶν, καὶ ἐπερωτήσεως ἐπακολουθήσεως κατὰ τὸ σχῆμα τῶν δύο θέων προμιθέντων, οὐ δύναται, ὅποτε ἕτερος τούτων ἐνάγεται, παρατεῖσθαι καταβολὴν κατὰ τὸ ἦρθεν κεφαλαίου. εἰ δὲ εἰς μέρος γέγονεν ἡ ἐπερωτήσις, καὶ εἰς μέρος ἐνάγεται. [Sch. s. III. 339.]

ἐντὸς τοῦ ἀρισμένου χρόνου] Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτ' ἔστιν, εἴαν εἰσῶ τῆς διετίας ἐχρήσασθε τῇ περὶ τῆς ἀναγωγίας διαμαρτυρία. εἰ γὰρ ἡ διετία διέδραμεν, οὐκ ἐτι ἠδύναντο μέμφασθαι περὶ τῆς ἀπαριθμήσεως οὐδενί. [Sch. t. III. 339.]

πολλῶ δὲ μᾶλλον] Τοῦ αὐτοῦ. Κἂν ἄληθές ᾖ τὸ τῆς γυναικός γραμματεῖον, οὐκ ἐγένεσθε ἔνοχοι ὑπὲρ αὐτῆς· πολλῶ δὲ μᾶλλον, ὅτι καὶ ἀντὶ νομισμάτων ἔλαιον γέγραπται δεδομένον ἐν τῷ χειρογράφῳ. [Sch. u. III. 339.]

εἰ γὰρ μὴ ἐπερωτήσις γέγονε] Εἰ γὰρ ᾖ ἐπερωτήσις, ἐποίει τὸ ἴδιον ἡ ἐπερωτήσις, καὶ εἵκικεν ἐπὶ τῷ ἔλαίῳ τὴν ἐξ σιπουλάτου. [Sch. x. III. 339.]

μὲνι μὲν κατὰ τῆς γυναικός] Τοῦτ' ἔστι, μένοντος κατὰ τῆς γυναικός τοῦ χρέους τῶν νομισμάτων οὐδεμία ζήτησις κινεῖται περὶ τοῦ ἔλαιου, εἴαν γέγονεν ἡ περὶ τῆς ἀναγωγίας διαμαρτυρία. [Sch. y. III. 339.]

Σημείωσαι ἐκ τοῦ παρόντος κεφαλαίου καὶ τοῦ ἐφεξῆς, ὅτι ἡ νοβατίων ἐκτὸς ἐπερωτήσεως οὐ γίνεται. [Sch. y. III. 339.]

ν'. Ἐὰν [δ] ἀπὸ τιμῆματος χρεωστῶν δι' ἐπερωτή-

pulatus ab eo sit. Dicit enim constitutio 3. tit. 39. lib. 8. seu cap. 6. tit. 3. lib. 26. si cui pecunia numerata sit, et alius pro eo promiserit, eum, qui promisit, teneri, nec dicere posse, sibi pecuniam numeratam non fuisse. Similiter constit. 6. tit. 30. huius libri 4. seu cap. 66. huius tituli ait. Si vero qui subscripsit instrumento, non etiam promiserit, sed simpliciter tantum pro alio subscripserit, non tenetur, et iam antea diximus. Lege lib. 8. tit. 40. const. 6. et huius libri 4. tit. 20. const. 15. et tit. 22. const. 5. et tit. 51. const. 2.

2) se oleum accepisse] Propter maiores usuras secundum cap. 70. tit. 3. huius libri. In fructibus enim maiores legitimis usurae peti possunt propter incertum eorum eventum. Qui igitur pecuniam mutuam dedit, licet curaverit, ut debitor instrumentum conciperet, quasi fructus mutui dati essent, tamen oleum petere non potest, quod contractus irritus sit secundum cap. 63. tit. 3. Ipsa tamen pecunia credita petitur, secundum finem huius capituli.

3) et cautionem exposuerunt] Cum dixisset, qui nomine suo cautionem susceperunt, ut interpretaretur, quid esset, quod dicitur, suscepunt, subiecit, eos cautionem exposuisse, quasi scilicet ipsi principaliter mutuum acciperent. Id autem pro muliere fecerunt, id est, affectione ducti erga mulierem.

4) nec tamen stipulati sunt] Id est, quod stipulanti non promiserint, obligationem in se non novarunt. Si enim spondidissent, se haec pro muliere soluturos, postea exceptionem non numeratae pecuniae opponere non possent: non enim ex numeratione, sed ex stipulatione convenirentur secundum cap. 66.

Itaque nec delegatio facta est. Lege enim de ea lib. 26. tit. 4. cap. 10. et 36. et huius tit. cap. 48. et 56. et 66. Quaere lib. 43. tit. 2. cap. 11. them. 2.

5) in solidum] Thalelaei. Nam si quidam pecuniam mutuam sic acceperint, ut essent duo rei promittendi, quisque eorum in solidum tenetur. Didicisti autem, et in pecunia constituta, et in commodato esse duos reos.

6) uni vestrum numeratam pecuniam] Eiusdem. Nota, etiam nummis uni numeratis, ex stipulatione duos reos promittendi fieri posse. Plus autem dicit constitutio. Non dico, inquit, in hoc themate non facta stipulatione nulli vestrum numeratam esse pecuniam, sed licet uni numerata sit pecunia, si tamen alter stipulanti non promiserit, eum non conveniri. Itaque ubi nulli numeratio facta est, nullus quoque convenietur.

Numeratione enim facta uni eorum, et secuta stipulatione secundum formam iuris in duobus reis promittendi, cum alter eorum convenitur, solutionem recusare non potest secundum dictum caput. Quodsi in partem stipulatio facta sit, etiam in partem convenitur.

7) intra praestitutum tempus] Eiusdem. Id est, si intra biennium testatione non numeratae pecuniae usi estis. Nam si biennium exierit, adversus neminem de numeratione queri possunt.

8) ac multo magis] Eiusdem. Nec si verum esset instrumentum mulieris, pro ea obligati essetis: multo autem magis, quod pro pecunia datum oleum in cautione comprehensum sit.

9) nam si stipulatio facta non est] Nam si stipulatio subiecta esset, suum faceret stipulatio, et gigneret actionem ex stipulatu olei nomine.

10) manet adversus mulierem] Id est, manente muliere pecuniae debitrice, nulla quaestio movetur de oleo, si contestatio de non numerata pecunia habita sit.

Nota ex praesenti capite et sequenti, novationem non fieri citra stipulationem.

L. Si debitor pretii¹⁾ per stipulationem²⁾ debi-

L. 6. C. IV. 2.

σεως μετέθηκε τὸ χρέος ὡσανεὶ δανείου προηγησαμένου, ἐπερωτήθη δὲ καὶ τόκοις, καλῶς ἢ ἐπὶ τούτοις συμφωνίᾳ καὶ τὸ κεφάλαιον ἀπαιτεῖ καὶ τοὺς τόκοις. εἰ δὲ ἐπερωτήσις οὐ γέγονεν, ἐνεγράφη δὲ μόνον ἐν τῷ συμβολαίῳ τὸ δάνειον, καὶ συνεφωνήθη καὶ τόκος, οὐκ ἐνήλλακται ἢ ἀρχαία ἀγωγή, ἀλλὰ μένει ἢ ἐπὶ τοῖς τιμήμασιν ἀγωγή κινουμένη.

ἐὰν ἀπὸ τιμήματος χρεωστῶν] Θεοδώρου. Ἀναγνόντες νοβατευέσθαι δι' ἐπερωτήσεως εἰς δάνειον τὰ χρεωστούμενα ἀπὸ ἄλλης ἀγωγῆς, καὶ ἐὰν ἐπερωτήθῃ τόκος, τίκεται ἢ ἐξ στιπουλάτου. εἰ δὲ μόνον συμφωνηθῇ, διὰ τῆς πρωτοτύπου ἀγωγῆς μεθοδεύεται. ἀναγνῶθι τὴν γ'. καὶ δ'. καὶ ιβ'. διατάξιν τοῦ λβ'. τίτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἤτοι τίτ. γ'. τοῦ παρόντος βιβ. κεφ. νβ'. γγ'. καὶ νδ'. καὶ μηδισὴ τα περὶ τῶν συμφωνηθέντων τόκων. ἰστέον δὲ, ὡς κείται ἐν βιβ. ζ'. τίτ. νγ'. διατ. β'. ἤτοι βιβ. θ'. τίτ. γ'. κεφ. σθ'. ὅτι καὶ ἡ ἰουδικαία νοβατεύεται εἰς ἐπερωτήσιν. [Sch. z. III. 339.]

δι' ἐπερωτήσεως] Θαλελείου. Χωρὶς γὰρ ἐπερωτήσεως οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι νοβατίονα. [Sch. a. III. 340.]

ὡσανεὶ δανείου προηγησαμένου] Τοῦ αὐτοῦ. Προετίτατο γὰρ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὅτι ἀπὸ πράξεως ἢ τὸ χρέος, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ δανείου. [Sch. b. III. 340.]

καλῶς ἢ — συμφωνία] Ἡ γὰρ ἐπερωτήσις ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ ἐνυποστάτου χρέους ἐγένετο. [Sch. c. III. 340.]

οὐκ ἐνήλλακται ἢ ἀρχαία ἀγωγή] Κἂν γὰρ οὐκ ἐγένετο δάνειον, ὅμως ἢ πράξις γενομένη ἢ καὶ τὸ χειρογραφήθῃν ὡς ἀπὸ δανείου, οὐκ ἀνείλε τὸ τῆς πράξεως χρέος, ἵνα εἰπωμεν, ὅτι κἀκεῖνο ἀνηρέθη καὶ τὸ χειρογράφων οὐ γέγονεν ἰκανὸν δάνειον συστήσασθαι. σημείωσαι δὲ ὅφισιν, εἰ συμφωνον γέγονε μόνον, οὐ μὴν ἐπερωτήσις. ἀπὸ συμφωνοῦ γὰρ τόκος ἐπὶ τῶν στράτων οὐκ ἔστιν. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἀπὸ βόνα φίδε ἀγωγῆς δύναται ἐνταῦθα ἀπὸ συμφωνοῦ τόκος χωρὶς λαβεῖν, ἐπειδὴ δανείου γέγονε μνήμη. σημείωσαι τὸν κανόνα κείμενον πολλαχοῦ, ὅτι τὰ εἰκονικῶς γινόμενα οὕτως εἰσὶν ὡσανεὶ μηδὲ ὅλως γινόμενα. [Sch. d. III. 340.]

Κινεῖται οὖν, φησὶν, ἢ ἐξ βενδίτο κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐπὶ τῶν τιμημάτων, τὸν κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν τόκον ἐπιζητούσα. [Sch. d. III. 340.]

ἢ ἐπὶ τοῖς τιμήμασιν ἀγωγή] Μίνη· καὶ ἀργεῖ τὸ δάνειον ὡς ἀριθμῆσεως μὴ γενομένης, ὅτι συνηλλάττετο τὸ δάνειον. [Sch. e. III. 340.]

Σημείωσαι, ὅτι χωρὶς ἐπερωτήσεως νοβατίων οὐ γίνεται. ζῆται καὶ τὴν α'. παραγραφῆν τοῦ μζ'. κεφ. [Sch. e. III. 340.]

Σημείωσαι, ὅτι τὰ εἰκονικὰ συναλλάγματα οὐκ ἔχονται, ἀλλ' οὕτως εἰσὶν ὡς μὴ γινόμενα. [Sch. e. III. 340.]

L. 7. C. IV. 2. να'. i) Οὐ γὰρ ζητεῖν ἡμῶς ἐν τοῖς δανείοις, πόθεν ἐκτήσατό^{κ)} τις ἀπερ' ἐδάνεισεν, ἀλλὰ μόνον εἰ ταῖς ἀληθείαις ἠρίθμησεν.

οὐ γὰρ ζητεῖν ἡμῶς] Θεοδώρου. Ὁ δανείζων ὀφείλει εἶναι δεσποτῆς τῶν δανειζομένων νομισμάτων. μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἢ β'. καὶ δ'. διατάξις τοῦ παρόντος τίτ. ἤτοι τὸ μζ'. καὶ μη'. κεφ. φάσκουσα, δύνασθαι καὶ ἀλλότριον δανείζειν τὸν περὶ τοῦτο προβληθέντα, ἢ ἀπλῶς, κατὰ γνώμην τοῦ δεσπότου τῶν χρημάτων τοῦτο ποιοῦντα. [Sch. f. III. 340.]

εἰ ταῖς ἀληθείαις ἠρίθμησεν] Δεῖ γὰρ πάντως ἀπαριθμεῖσθαι τὰ δανειζόμενα. πλὴν ἀνάγνωθι τὴν ἐξῆς ἡ. διατ. [Sch. g. III. 340.]

Θαλελείου. Ὅθεν γὰρ δήποτε εἰ γέγονεν αὐτῶν δεσπότης ὁ δανείζων, ἔχει τὸν ἐπ' αὐτοῖς κονδικτικόν. κἂν ἀλλότρια δὲ δανείσῃ, πιάτει δὲ καλῶς δαπανηθῶσιν, ἔχει τὸν ἀπὸ καλοῦ δαπανηματος κονδικτικόν. [Sch. g. III. 340.]

L. 8. C. eod. νβ'. Ἐὰν σὺ μὲν ἠτήσω δανεισθῆναί σοι νομίσματα, ὁ δὲ μέλλον δανείζειν ἀντὶ νομισμάτων ἄρ-

tum novaverit, quasi mutuum praecesserit³⁾, idemque usuras stipulanti promiserit, recte ex eiusmodi conventionione⁴⁾ tam sors, quam usurae peti possunt. Si vero stipulatio interposita non sit, sed tantum mutuum datam pecuniam in instrumento conscriptum sit, et eius praestari usuras convenerit, non mutatur vetus actio⁵⁾, sed salva manet actio de pretio⁶⁾.

1) si debitor pretii] Theodori. Quae debentur ex alia obligatione, per stipulationem in causam mutui transferri et novari possunt: et si usurae in stipulationem deductae sint, nascitur actio ex stipulatu. Si vero nudum pactum interpositum sit, principali actione convenitur. Lege constit. 3. et 4. et 12. tit. 32. huius libri 4. seu tit. 3. huius libri, cap. 52. 53. et 59. et discas ea, quae pertinent ad usuras in stipulationem deductas. Sciendum autem est, ut habetur lib. 7. tit. 53. const. 2. seu lib. 9. tit. 3. cap. 78. etiam causam iudicati in stipulationem novari posse.

2) per stipulationem] Thalelaei. Nam citra stipulationem novatio fieri non potest.

3) quasi mutuum praecesserit] Eiusdem. In instrumento enim praemissum fuerat, ex causa mutui deberi, non ex causa venditionis.

4) recte ex eiusmodi conventionione] Stipulatio enim facta fuerat ex vero et existente debito.

5) non mutatur vetus actio] Licet enim mutuum contractum non fuisset, tamen venditio celebrata fuerat: et quod scriptum sit, quasi ex mutuo deberetur, non perimit debitum ex causa venditionis, ut illud quoque peremptum dicamus: et chirographum per se non poterat mutuum constituere. Nota autem, quod ait, si pactum duntaxat factum sit, nec vero stipulatio. Ex pacto enim usurae in strictis iudiciis non debentur. Sed nec quasi ex bonae fidei iudicio usurae hoc loco ex pacto deberi possunt, quia mutui mentio facta est. Nota regulam, quae passim extat, ea, quae imaginarie et simulate fiunt, pro infectis haberi.

Movetur igitur, inquit, actio ex vendito secundum naturam suam ad pretium consequendum, qua secundum naturam eius usurae petuntur.

6) actio de pretio] Sola: et cessat mutuum, quod nulla numeratio secuta sit, cum mutuum contraheretur.

Nota, novationem non fieri citra stipulationem. Quaere et adnotationem primam cap. 47.

Nota, imaginarios contractus non valere, sed pro infectis haberi.

LI. Quaerere nos non oportet¹⁾ in mutuis, unde quaesierit quis, quae credidit, sed tantum, an revera numeraverit²⁾.

1) quaerere nos non oportet] Theodori. Qui mutuum dat, dominus esse debet nummorum creditorum. Non obstat constitutio 2. et 4. huius tituli, seu cap. 46. et 48. quibus dicitur, eum, qui huic rei praepositus sit, posse et res alienas credere, vel summatim, eum, qui ex voluntate domini pecuniae id faciat.

2) an revera numeraverit] Nam quae mutuo dantur, omnino numerari debent. Verum lege sequentem constitutionem.

Thalelaei. Nam quocumque modo is, qui creditit, dominus eorum factus fuerit, eorum nomine conditionem habet. Licet autem aliena crediderit, si tamen bona fide consumpta sint, habet conditionem de bene dependens.

LII. Si tu quidem rogasti¹⁾, ut mutua tibi pecunia daretur, alter autem tibi creditorus²⁾ loco

1) L. 7. C. IV. 2. fere iisdem verbis legitur apud Attal. tit. XIX. §. 9. 2) Attal. habet ἐπόρησε pro ἐκτήσατο.

γυρον, ἢ ὑποζύγια, ἢ ἄλλα πράγματα κατὰ συναίνεσιν ἀμφοτέρων ὑμῶν¹⁾ διατιμηθέντα, παρέσχε σοι δεδωκῆτι χρυσὸν εἰς ἐνέχυρον· εἰ καὶ ὑπὲρ ἑκατοστὴν ἐπρωτηθῆς τόκον, ὅμως τὸ κεφάλαιον τῆς κατὰ συναίνεσιν τῶν μερῶν γενομένης διατιμήσεως καὶ τοὺς τόκους τοὺς νομίμους ὀρθῶς ἀπαιτῆ. καὶ οὐδὲν ἄφελεῖ σε τὸν δανεισάμενον τὸ ἐλάττωτος ποσότητος ἄξιον εἶναι τὸν χρυσόν, ὃν δέδωκας εἰς ἐνέχυρον εἰς τὸ μὴ καταβαλεῖν, ὅσῳ πλείονα ἔστι τοῦ δοθέντος ἐνέχυρον τὰ δανεισθέντα χρήματα.

ἔαν σὺ μὲν ἤτησῳ] Θεοδώρου. Οὐ μόνον νομίματα, ἀλλὰ καὶ εἶδη δανείζονται συναίνεσι τῶν συναλλασσόντων. ἀνάγνωθι τὴν ι. διατάξιν τοῦ παρόντος τιτ. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἢ ε'. διατάξεις τοῦ αὐτοῦ τίτλου. Θεματίζει γὰρ σύμφωνα γινόμενα ἐπὶ τῷ δανείζειν ἄλλα εἶδη, ἐπεὶ οὐκ ἀπαγορεύει ὥστε μὴ δανείζεσθαι ἄλλα εἶδη, καὶ οὐ νομίματα. ὁ νόμιμος τόκος ἀπαιτεῖται, κἂν τὰ ἐνέχυρα ἦτονα ὡς τοῦ κεφαλαίου. [Sch. h. III. 341.]

ὁ δὲ ἐμῶν δανείζειν] Θαλελαίου. Ἔγνωσ τοῦτο καὶ ἐν τῷ δὲ ἔβρους, ὅτι δίδεται ἄργυρος, ἵνα πραθῆ, καὶ τὸ τίμημα αὐτοῦ εἶη εἰς δανείσῳ¹⁾. [Sch. i. III. 341.]

εἰ καὶ ὑπὲρ ἑκατοστὴν] Τοῦ αὐτοῦ. Κατ' ἐπίτασιν ἢ διατάξεις εἶπε τὸ εἰ καὶ ὑπὲρ ἑκατοστὴν· ἔδει γὰρ εἰπεῖν ἡμικατοστὴν. ἀλλ' ἐξ ὧν τὸ πλεον εἴρηκεν, ἔδειξεν ἡμῶν καὶ τὸ ἐλάττω. [Sch. k. III. 341.]

Σημειῶσαι ἐκ τῆς παρούσης διατάξεως δύο κάλλιστα· ὅτι ὁ δανειστὴς λαβὼν ἐνέχυρον ἦτον ἂν ἐδάσειεν, οὐκ ἀπόλλυσι τὴν ἐπὶ τῷ περιττῷ μέθοδον· καὶ ὅτι πλείονα τόκον παρά τὴν τοῦ νόμου δύναμιν ἐπερωτήσας οὐκ ἀποτυγχάνει τῆς ἀπὸ τοῦ ἐνόμου τόκου ἀπαιτήσεως, ὡς παρανομίσας καθάπαξ. [Sch. k. III. 341.]

εἰς τὸ μὴ καταβαλεῖν] Ὁ γὰρ χρεώστης ἤθελεν ἀποτινάσθαι τοῖς ἐνέχυροις καὶ μηδὲν πλεον ἀπαιτηθῆναι. [Sch. l. III. 341.]

γγ'. Ἀλέξανδρός τις καὶ Σύντροφος ἐδάνεισάν τινα φανερόν χρυσίου σταθμὸν καὶ ἀργύριον φανερόν ἐπὶ ^{m)} ταῦτα δοθῆναι ἐν τῇ Ῥώμῃ. μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος βούλεται εἰς ὀλοκλήρον τὰ δανεισθέντα ἀπαιτεῖν. φησὶ τούτων ἢ διατάξεις, ὅτι εἰ μὲν δύο ἀντίδικοι ἐπρωτῶντες γεγόναι, ἢ οὐ γέγονεν ἐπερωτήσεις, ἀλλὰ ψιλὸν δάνειον συμφώνον γενομένον, ὥστε τὸν χρεώστην ἐκάστῳ ὑμῶν εἰς ὀλοκλήρον κατέχεσθαι, ἔξεις παρηγορίαν τὸ πᾶν αὐτὸν ἀπαιτεῖν. εἰ μὲντοι οὐδὲν τούτων παρηκολούθησε, τὸ ἦμισον μέρος τῶν δανεισθέντων μόνον ἔξέσται σοι ἀπαιτεῖν τὸν χρεώστην· εἰ μὴ ἕρα οἱ κληρονόμοι τοῦ Συντρόφου ἐξεχώρησαν τὴν ἀγωγὴν, ποιήσαντες ὡς ἐν πράγματι ἰδίῳ φροντιστῆν εἰς τὸ μέρος τὸ ὑμῶν τῷ Συντρόφῳ.

Ἀλέξανδρός τις] Θεοδώρου. Ὁ μετὰ ἄλλων δανείζων οὐκ ἔχει ἀγωγὴν, εἰ μὴ ἐπὶ μόνοις οἷς ἐδάνεισε νομίμασιν· εἰ μὴ ἄρα προκουράτω ἐστὶν ἐκείνου, μεθ' οὗ καὶ ἐδάνεισεν, ἢ δύο ἦσαν ἄρα σιμπούλαιοι· τότε γὰρ καὶ ὁ εἰς μόνος ἐκ τούτων καλῶς κινεῖ εἰς τὸ πᾶν. τοῦτο δὲ φησὶ καὶ ἡ δ. διατάξις τοῦ λθ'. τιτ. τοῦ η'. βιβ. ἤγον βιβ. κς'. τιτ. γ'. κρη. δ'. πλὴν νόμι αὐτὸ γινόμενον, εἰ μὴ ἄρα ὁ εἰς τῶν δύο ἄρα σιμπούλων μέρος, καὶ οὐ τὸ πᾶν ἐπερωτῆσει κατὰ τὴν β'. διατάξιν τοῦ προειρημένου λθ'. τιτ. τοῦ αὐτοῦ ἡ'. βιβ. τοῦ κώδικος. [Sch. m. III. 341.]

Θαλελαίου. Σημειῶσαι ἐν τῇ διατάξει, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἑξ ἐροχῆς προβαίνει, δύο τινὰς ἐξ ὀλοκλήρου ἔχειν ἀγωγὴν, καὶ κατέχεσθαι. [Sch. m. III. 341.]

ἀλλὰ ψιλὸν δάνειον] Ζῆτει κρη. μζ'. καὶ νδ'. ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ ἔχειν ἐπερωτήσιν. οὐ γὰρ ἔστι ψιλὸν ἔχον δόσιν. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι ψιλὸν συμφώνον ἔχον δόσιν. [Sch. n. III. 341.]

pecuniae argentum, vel iumenta, vel alias res utriusque consensu aestimatas tibi dedit, tu vero aurum pignori ei dederis; licet ultra centesimam³⁾ usuras stipulanti spononderis, tamen sors, quae aestimatione partium definita est, et usura legitima recte petitur. Nec quidquam tibi, qui mutuam accepisti, proderit, quod minoris pretii sit aurum, quod pignori dedisti, quominus solvas⁴⁾, quanto pluris est pecunia credita, quam pignus datum.

1) si tu quidem rogasti] Theodori. Non solum nummi, sed et species mutuo dantur consensu contrahentium. Lege constitutionem 10. huius tituli. Neque obstat constitutio 5. eiusdem tituli. Ponit enim convenisse, ut aliae species mutuo darentur, quia non prohibet, alias species praeter pecuniam mutuo dari. Usura legitima petitur, licet pignora sorte minora sint.

2) alter autem tibi crediturus] Thalelaei. Didicisti etiam in libro *de rebus*, dari argentum, ut vendatur, et pretium inde redactum sit in credito.

3) licet ultra centesimam] Eiusdem. Intensive dixit constitutio, *licet ultra centesimam*: debuerat enim dicere, *semissem*. Verum ex eo, quod plus dixit, minus quoque nobis ostendit.

Nota ex hac constitutione duo pulcherrima, creditorem, qui minoris pretii, quam sors credita est, pignus accepit, non amittere de superfluo actionem: et eum, qui maiores usuras, quam lex permittit, stipulatus est, a petitione legitimaе usurae non arceri, quasi omnino legem offenderit.

4) quominus solvas] Debitor enim pignoribus renuntiare volebat, nec quidquam amplius a se peti posse contendebat.

LIII. Alexander quidam¹⁾ et Syntrophus certum L. 9.
auri pondus certamque pecuniae quantitatem cuidam C. IV. 2.
mutuo dederunt, ut Romae solveretur. Postea Alexander mutuo data in solidum petere vult. Ait igitur constitutio: Si quidem duo rei stipulandi constituti estis, aut stipulatio facta non est, sed nudum mutuum²⁾ contractum est, pacto interposito, ut debitor utrique vestrum in solidum teneretur, solidum ab eo petere potes. Quodsi nihil eorum secutum sit, partem dimidiam tantum eorum, quae mutuo data sunt, a debitore petere tibi licebit: nisi heredes Syntrophii actionem cesserint, procuratorem te in rem tuam facientes pro parte Syntropho competente.

1) Alexander quidam] Theodori. Qui cum aliis mutuam dedit, eius, quod dedit, nomine tantum actionem habet: nisi forte procurator sit eius, cum quo mutuam dedit, vel duo fuerint rei stipulandi: tunc enim unus ex his solus recte in solidum agit. Hoc etiam dicit constitutio 4. tit. 39. lib. 8. seu lib. 26. tit. 3. cap. 4. Verum hoc ita intellige, nisi unus ex duobus reis stipulandi partem, non solidum stipulatus sit, secundum constitutum 2. supradicti tit. 39. eiusdem libri 8. Codicis.

Thalelaei. Nota in constitutione, etiam in obligatione re contracta procedere, ut duo in solidum actionem habeant, et teneantur.

2) sed nudum mutuum] Quaere cap. 47. et 54. Quatenus stipulatio subiecta non est. Non enim nudum est, quod dationem continet. Etenim nudum pactum non est, quod dationem habet.

1) Sic lego. Fabr. ἡμῶν. 2) Fabr. in marg. emendat ἐν δανείῳ. 3) Adde τῷ post ἐπὶ. Basil. T. II.

L. 10.
C. IV. 2. νδ'. Τὸ πολλοὺς τινὰς ὑπὲρ τῶν ἐκάστου^{mm)} αὐτῶν χρεωστονμένων ἐν συμβόλαιον εἰς ἀπόδειξιν τοῦ χρέους ποιήσασθαι οὐδὲν ἐμποδίζει τῇ ἀπαιτήσει. εἰ δὲ καὶ ἀργύριον δανείσας οἶνον ἐπρωτήσας, οὐ δύνασαι ἢ σὺ ἢ οἱ ἐπρωτηθέντες ἐκ μεταμέλειας ἀνατρέπειν τὸ συνάλλαγμα, καὶ πάλιν ἐπιζητεῖν τὰ ἀργύρια.

τὸ πολλοὺς τινὰς] Θεοδώρου. Δύναται καὶ πολλοὶ χρεώσται ἐν ἐνὶ συμβολαίῳ τὸ ἴδιον χρέος ἕκαστος ὁμολογεῖν. κἂν ἀργύρια δανείσῃ τις, δύναται συμφωνεῖν ἄλλο εἶδος λαβεῖν ἀπ' αὐτῶν, καὶ μένει δάνειον τὸ συνάλλαγμα· δεσπόζει γὰρ τοῦ ληφθέντος, ἢ τοῦ διδομένου ἀπὸ ἀπὸ τῶν νομισμάτων κατὰ τὸ συμφωνηθὲν ὁ δανειστής, ὡς εἴρηται βιβ. ζ'. tit. οα'. διατ. δ'. ἢτοι βιβ. θ'. tit. ε'. κεφ. ιγ'. ὅθεν εἰ πωλήσει αὐτὸ πλεονός, αὐτὸς κερδαίνει τὸ περιττόν. τοῦτο γὰρ κείται ἐν βιβ. η'. tit. μβ'. διατ. κδ'. ἢτοι βιβ. κς'. tit. ε'. κεφ. παρατελευτ. ὅτι γὰρ καταβάλλεται τῷ δανειστῇ ἄλλο εἶδος ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ἐγνωμένον τῶν προειρημένων. κείται δὲ ἐν τῷ λεχθέντι βιβ. η'. tit. μβ'. διατ. ι'. ἢτοι βιβ. κς'. tit. ε'. κεφ. ρη'. ἐνθα φησίν, ὅτι καὶ τελευτῇ τοῦ καταβάλλοντος οὐκ ἀνατρέπει τὰ δοθέντα ὁ κληρονομός αὐτοῦ. μέμνησο τῆς ε'. καὶ η'. διατάξεως τοῦ παρόντος tit. καὶ ἀναγνώθῃ τὴν δ'. διατ. τοῦ μδ'. tit. τοῦ η'. βιβ. ἢτοι βιβ. ιθ'. tit. ια'. [Sch. o. III. 341. sq.]

ἐν συμβόλαιον — ποιήσασθαι] Τὸ γενέσθαι παρὰ διαφόρων ἐν συμβόλαιονⁿ⁾ ἀπόδειξιν τοῦ χρέους οὐκ ἐμποδίζει τῇ ἀπαιτήσει. [Sch. p. III. 342.]

εἰ δὲ καὶ ἀργύριον δανείσας] Θαλαλαίου. Ἐξέστι γὰρ καὶ ἕτερον δανείοντι τινι ἕτερον εἶδος ἐπρωτῶν, ὡς εἴρηται σοι ἐν τῷ ιη'. tit. τοῦ α'. βιβ. ἐν τῇ ε'. διατάξει. [Sch. q. III. 342.]

οὐ δύνασαι ἢ σὺ] Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδενί, φησίν, τῶν δύο. ἔξεστιν παρὰ γνώμην τοῦ ἕτερου μεταμειεσθαι, καὶ τὰ ἀργύρια πάλιν ἐπιζητεῖν. [Sch. r. III. 342.]

L. 11.
C. eod. νε'. Ὁ ἐμπρησμός οὐκ ἀπαλλάσσει τὸν χρεώστην τοῦ δανείου.

ὁ ἐμπρησμός] Τοῦ αὐτοῦ. Ἐγγως τοῦτο πολλαχῶς, μάλιστα ἐν τῷ δὲ ῥέβους, ὅτι πᾶσι τοῖς τυχηροῖς τοῖς ἐπὶ τῇ δανειοθήσῃ ποσότητι ὁ δανειώμενος ὑπόκειται. [Sch. s. III. 342.]

Θεοδώρου. Κἂν συμβῇ τὰ πράγματα τοῦ δεβίτορος ἐμπρησθῆναι, οὐκ ἐλευθεροῦται τοῦ χρέους ὁ δεβίτωρ. [Sch. s. III. 342.]

L. 12.
C. eod. νς'. Εἰ μετὰ τοῦ κοινωνοῦ σου εἰς ἐπίκεινον πρᾶγμα ἐδανείσω, καὶ οὔτε τῇ περὶ πράγματος ἀγωγῇ, οὔτε τῇ περὶ ἐπρωτήσεως εἰς ὀλοκλήρον ἔνοχοι γεγόνατε, μετὰ δὲ ταῦτα σὺ τὸ πᾶν καταβέβληκας, δύνασαι περὶ τοῦ ἡμίσεος μέρους κινεῖν κατὰ τοῦ κοινωνοῦ τὴν ἀρμόζουσάν σοι ἀγωγὴν περὶ τοῦ τὸ ἐποφειλόμενόν σοι χρέος καταβληθῆναι.

εἰ μετὰ τοῦ κοινωνοῦ σου] Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ δανειώμενος εἰς ἐπίκεινον πρᾶγμα μετὰ τοῦ ἴδιου κοινωνοῦ, ἐάν μόνος καταβάλῃ τὸ χρέος, ἔχει κατὰ τοῦ κοινωνοῦ ἀγωγὴν, κἂν μὴ ὡς θεοὶ προμιπένδοι. καὶ οἱ τοιοῦτοι γὰρ χρεώσται καταβαλοντες ἔχουσι κατ' ἀλλήλων ἀγωγὴν, ὡς βιβ. η'. tit. λθ'. διατ. β'. φησίν, ἤγουν β. β. κς'. tit. γ'. κεφ. ε'. [Sch. t. III. 342.]

μετὰ δὲ ταῦτα σὺ] Θαλαλαίου. Ἐδει γὰρ αὐτὸν μὴ τὸ πᾶν καταβαλεῖν, ὡς μερικῶς ἐνεχόμενον. [Sch. u. III. 342.] τὴν ἀρμόζουσάν σοι ἀγωγὴν] Τοῦ αὐτοῦ. Τῇ πρὸ σόκιο, ἢ τῇ κομμῶνι διβιδούνδο. [Sch. x. III. 342.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἴαν εἰς ἐπίκεινον πρᾶγμα μετὰ ἴανος ἐδανείσω ποσότητά τινα, καὶ μηδὲ τῇ ἢ μηδὲ τῇ συνήθει τῶν ἡμιῶτων ἑαυτοῦ ἔνοχος εἰς ὀλοκλήρον ἐποιήσατε, καὶ μετὰ ταῦτα τέλειον κατέβαλες, περὶ τοῦ ἀποκαταστῆναι τὸ

LIV. Eo, quod multi¹⁾ de his, quae singulis debentur, unum instrumentum ad debiti probationem confecerint²⁾, exactioni nullum impedimentum affertur. Sed et si pecunia mutuo data³⁾ vinum stipulatus sis, non potes vel tu⁴⁾, vel promissores ex poenitentia contractum irritum facere, et rursus pecuniam petere.

1) eo, quod multi] Theodori. Possunt etiam multi debitores in uno instrumento proprium debitum singuli promittere. Licet mutuum pecuniam quis dederit, potest pacisci, ut pro ea aliam speciem accipiat, et in suo statu manet mutui contractus: creditor enim dominus fit eius, quod accepit, vel eius, quod ei pro pecunia secundum pactum datum est, ut dicitur lib. 7. tit. 71. const. 4. seu lib. 9. tit. 5. cap. 13. Unde si id pluris vendiderit, superfluum lucro eius cedit. Hoc enim habetur lib. 8. tit. 42. const. 24. seu lib. 26. tit. 5. cap. penult. Creditori enim aliam speciem pro alia solvi posse, didicimus ex his, quae iam dicta sunt. Habetur autem dicto lib. 8. tit. 42. const. 10. seu lib. 26. tit. 5. cap. 118. quo dicitur, etiam post mortem eius, qui solvit, heredem non revocare ea, quae in solum datum sunt. Memineris et constit. 5. et 8. huius tituli, et lege constit. 4. tit. 44. libri 8. seu lib. 19. tit. 11.

2) unum instrumentum — confecerint] Quod a diversis unum instrumentum ad debiti probationem factum sit, petitionem non impedit.

3) sed et si pecunia mutuo data] Thalelaei. Licet enim ei, qui aliam speciem mutuo dat, aliam stipulari, ut dictum est tit. 18. lib. 1. const. 6.

4) non potes vel tu] Eiusdem. Nulli, inquit, eorum contra voluntatem alterius poenitentiam agere licet et rursus pecuniam reposcere.

LV. Incendium¹⁾ debitorem debito non liberat.

1) incendium] Eiusdem. Didicisti passim, maxime autem tit. *de rebus*, eum, qui mutuum accepit, omnes fortuitos casus, qui quantitatem mutuo datam spectant, sustinere.

Theodori. Quamvis bona debitoris incendio absumta sint, tamen debitor debito non liberatur.

LVI. Si cum socio tuo¹⁾ in rem communem mutuum sumpsisti pecuniam, nec re, nec stipulatione interposita in solidum vos obligastis, postea autem tu²⁾ solidum solvistis, potes de dimidia parte contra socium competente tibi actione³⁾ agere, ut debitum tibi solvatur.

1) si cum socio tuo] Eiusdem. Qui in rem communem mutuum pecuniam sumpsit cum socio suo, si solus debitum solverit, adversus socium actionem habet, licet rei promittendi non sint. Nam eiusmodi debitores si solverint, adversus se invicem actionem habent, ut lib. 8. tit. 39. const. 2. dicitur, seu lib. 26. tit. 3. cap. 5.

2) postea autem tu] Thalelaei. Non enim solidum solvere debebat, cum pro parte esset obligatus.

3) competente tibi actione] Eiusdem. Actione pro socio vel communi dividundo.

Τὸ κατὰ πόδας. Si in rem communem cum Ione mutuum sumpsisti quantitatem aliquam, et nec re, nec solennitate verborum vos obligastis in solidum, et postea integram solvistis, de restituenda tibi parte contra Ione

mm) Lege ἐκάστω. n) Fabr. in marg. addit εἰς.